

**HET VERTALEN VAN DE MEDISCHE TERMINOLOGIE VANUIT HET
NEDERLANDS NAAR HET SLOWAAKS.
HET OPSTELLEN VAN EEN NEDERLANDS-SLOWAAKS GLOSSARIUM
VAN GESELECTEERDE MEDISCHE TERMEN**

TRANSLATION OF MEDICAL TERMINOLOGIE FROM DUTCH INTO THE
SLOVAK LANGUAGE. CREATION OF DUTCH-SLOVAK GLOSSARY OF
SELECTED MEDICAL TERMS

Magisterská diplomová práce

Autor práce: Bc. Martina Holešová

Vedoucí práce: Mgr. Pavlína Knap-Dlouhá, Ph.D.

OLOMOUC 2018

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci vypracovala samostatně a že jsem v ní uvedla veškerou použitou literaturu a ostatní zdroje.

Ik verklaar dat ik mijn scriptie alleen geschreven heb en alle vakliteratuur en bronnen die ik gebruikt heb in de literatuurlijst vermeld.

V Olomouci dne

Martina Holešová

Dankbetuiging:

Op deze plaats wil ik graag mijn dank betuigen aan mijn begeleidster Mgr. Pavlína Knap-Dlouhá, Ph.D. voor haar waardevolle adviezen, geduld en bereidwilligheid.

Inhoudsopgave:

Inleiding	5
1 Harmonisatie van de medische terminologie	8
1.1 Normalisatie en standaardisatie	8
1.2 Terminologisatie en determinologisatie van de medische terminologie	11
2 De medische terminologie	12
2.1 Terminologiewerk en terminologieleer	12
2.2 Terminologische principes	13
2.3 Term, concept en object	14
2.4 Eigenschappen van een term	16
2.5 Definitie – beschrijving van de term	18
2.5.1 Soorten definities	18
2.6 Plaats van een concept in een conceptstelsel	20
3 Het vertalen van medische terminologie	22
3.1 Equivalentie in de vaktaal	22
3.2 Vertaaloplossingen	23
3.3 Toepassing van de vertaaloplossingen	25
3.4 Problematische aspecten met betrekking tot de vertaling	28
3.4.1 De letterlijke vertaling van een term	28
3.4.2 Kwestie van dubbelzinnigheid	29
3.4.3 Kwestie van gelijkwaardigheid	30
3.4.4 De afkorting	31
3.4.5 Latijn en Grieks in medisch Nederlands en Slowaaks	34
3.4.6 Engels in medisch Nederlands en Slowaaks	37
3.4.7 Problemen met vertaling van medische eponiemen en geoniemen	39
4 Nederlands-Slowaaks glossarium	41
Conclusie	60
Resumé	63
Resümee	64
Bibliografie	65
Anotace	68

Inleiding

Het is waarschijnlijk onmogelijk vandaag de dag om iemand te vinden die nog nooit met de uitdrukking Eerste hulp in contact gekomen. Hiermee wordt echter niet bedoeld dat iedereen van ons ooit de Eerste hulp moest verlenen maar het feit dat tegenwoordig een grote nadruk wordt gelegd op de volksvoorlichting inzake de Eerste hulp. Er bestaan steeds meer verschillende organisaties en instellingen die de cursussen van de Eerste hulp voor leken aanbieden, voor houders van het rijbewijs is een cursus van de Eerste hulp zelfs verplicht. Daarom is het helemaal geen uitzondering om medische termen verbonden met de Eerste hulp in het dagelijks leven tegen te komen.

In de voorliggende scriptie proberen we de kwestie van de vertaling van de medische terminologie uit het Nederlands naar het Slowaaks te benaderen. Maar aangezien de omvang van dit vakgebied, hebben we voor ons onderzoek een bepaald deel ervan gekozen. Het onderwerp van de scriptie gaat uit van de behoefte van vertalers, taalkundigen en alle mensen die geïnteresseerd zijn in de kwestie van de vertaling van de medische teksten om een gespecialiseerd glossarium ter beschikking te geven. Bijna iedereen die een terminologisch glossarium zou willen samenstellen, zal vroeg of laat beseffen dat het geen eenvoudige taak is.

In het **eerste hoofdstuk** worden terminologische organisaties en commissies beschreven die niet alleen in Nederland en Slowakije maar internationaal gezien het hoofdwoord hebben bij het samenstellen van terminologische glossarium en en bij het vaststellen van terminologische normen in het algemeen. De competenties van deze instellingen verschillen in Nederland en Slowakije daarom achten we het van belang om deze nader te beschrijven. Ook bevindt er zich een korte beschrijving van terminologisatie en determinologisatie; twee processen door middel waarvan een woord van de algemene taal naar een term kan modificeren ofwel omgekeerd.

In het **tweede hoofdstuk** wordt vermeld welke taken onder de bevoegdheid van het terminologiewerk vallen. Verder worden hier ook de basisprincipes en -begrippen van de terminologieleer onder de loep genomen. In dit hoofdstuk laten we de verschillen tussen de terminologieleer in Nederland en de terminologie in Slowakije zien. Op basis van de semiotische driehoek van de Amerikaanse linguïsten Ogden en Richards worden de relaties tussen de centrale begrippen van de terminologieleer - term, concept en object - nader toegelicht. De eigenschappen van de term, zoals bedoeld in het subhoofdstuk 2.4, zijn de belangrijke criteria waarvan een term zou moeten voldoen.

In de praktijk is het vrijwel onmogelijk dat een term aan alle criteria voldoet. Ook hier bestaan echter veel uitzonderingen.

In het **derde hoofdstuk**, gewijd aan de vertaaloplossingen, worden deze eerst kort beschreven en dan op concrete voorbeelden uit ons glossarium toegepast. Uit ons onderzoek blijkt dat de termen uit het glossarium meestal een volledig equivalent hebben. Gezien het enorme aantal Griekse en Latijnse woorden in het medische taalgebruik is de vaak voorkomende vertaaloplossing de zgn. leenvertaling waarbij het begrip aan de spellingregels en de schrijfwijze van de doeltaal moet worden toegepast. Er zijn woorden die in veel gevallen een internationaal karakter hebben maar soms ook over een ingeburgerd equivalent in de doeltaal beschikken. Het hangt van de vaardigheden van de vertaler af om de juiste aanpassing van de vertaling naar een land en doelgroep te vinden. Er is geen twijfel over dat om dit te vervullen, niet altijd gemakkelijk is. Daarom geeft dit hoofdstuk een overzicht aan van een aantal veel voorkomende problemen waarmee vertalers bij het vertaalproces kunnen worden geconfronteerd. Onder anderen worden hier de afkortingen, het gebruik van het Latijn, Grieks en Engels binnen het medische vakgebied of eponiemen en geoniemen in het medische taalgebruik genoemd. Bij de keuze van de juiste vertaaloplossing zijn de spellingregels en schrijfwijze van de publicatie *Richtlijnen voor het vertalen van SNOMED CT®* van toepassing. Omdat de gezondheidsterminologie van SNOMED CT® internationaal erkend is, wordt door het publicatie de subhoofdstuk over de problematische aspecten bij de medische vertaling geïnspireerd.

Het **vierde hoofdstuk** bestaat uit een Nederlands-Slowaakse glossarium van de Eerste hulp terminologie. De meerderheid van de termen wordt ook met een definitie beschreven. De termen die in het glossarium worden vermeld, zijn op publicatie *Handleiding Instructeurs Eerste Hulp* van Het Oranje Kruis¹ gebaseerd en hun Slowaakse equivalenten worden op grond van de publicatie van Viliam Dobiáš *5P Prvá pomoc pre pokročilých poskytovateľov* vergeleken. Bij de keuze van een juist en passend Slowaaks equivalent was deze publicatie van cruciaal belang.

De doelstelling van deze scriptie is het opstellen van een Nederlands-Slowaaks glossarium op het gebied van de Eerste hulp. De inspiratie ervoor was een grote interesse voor het vertalen van medische terminologie en ook een basiscursus van de

¹ Voor meer informatie zie <<https://www.hetoranjekruis.nl/>> (geraadpleegd op 5 mei 2018).

Eerste hulp door de Faculteit der Natuurwetenschappen aan de Palacký Universiteit te Olomouc.

De Eerste hulp kan uit meerdere perspectieven worden gezien. Uit het perspectief van de hulpverlener die het juiste taalgebruik bij de communicatie met de arts dient te gebruiken, uit het perspectief van een terminoloog of taalkundige die op basis van bestaande normen nieuwe termen dient te creëren. En ten slotte uit het perspectief van een vertaler wiens behoefte de vorming van de juiste vertaling is die rekening dient te houden met de doelgroep, spellingregels en schrijfwijze van de doeltaal.

1 Harmonisatie van de medische terminologie

1.1 Normalisatie en standaardisatie

Voor het vaststellen van het benoemen van termen gebruikt men meerdere benamingen zoals normalisatie, standaardisatie, harmonisatie of coördinatie. Omdat elke van deze namen van de andere in de nuances verschilt, achten we het van belang om deze verschillen nader te beschrijven.

Volgens de ISO-normen wordt *normalisatie* (uit het Lat. *norma* = regel) gedefinieerd als een activiteit die gericht is op het creëren van een optimale volgorde in een gegeven context, met bijzondere aandacht voor samenstelling, verspreiding en toepassing van normen. De normalisatie-instellingen van de meeste landen houden zich in verschillende mate bezig met de terminologienormalisatie. De normalisatie heeft tot doel het aanmaken van concepten en conceptsystemen, resulterend in de definitie van deze concepten, eliminatie van homoniemen en synoniemen en het creëren van nieuwe termen. *Harmonisatie* is één van de fasen van de normalisatie, gericht op de unificatie van gerelateerde concepten en de afstemming van termen tussen verschillende talen.²

Standaardisatie is een proces dat uit het bereiken van een algemene overeenstemming van de taalgemeenschap bestaat over het gebruik van een bepaalde term in specifieke situaties, het vaststellen van de betekenis ervan en het kiezen uit concurrerende termen.³

Het medische vakgebied is gekenmerkt door een snelle toename van vakliteratuur en de bijbehorende terminologische diversiteit. Er duiken steeds nieuwe termen op die uit een taal naar een andere moeten worden vertaald. Tegelijkertijd nemen de eisen voor unificatie, stabilisatie en codificatie van nieuwe termen toe om zoveel mogelijk de terminologische consensus te bereiken met andere woorden om voor *coördinatie* van de terminologie te zorgen.⁴

Om deze consensus in de terminologie van een vakgebied te bereiken, werken er internationaal meerdere instellingen, een van de bekendste is de ISO⁵ (*International Organization for Standardization*) is. Het begin van het terminologische werk op

² M. Pavlovič (et al.) (red.), *Slovenská lekárska terminológia*, Bratislava: Asklepios 2011, p. 29.

³ Pavlovič (et al.) (red.), *Slovenská lekárska terminológia* (2011):29.

⁴ Pavlovič (et al.) (red.), *Slovenská lekárska terminológia* (2011):30.

⁵ Voor meer informatie zie <<https://www.iso.org/about-us.html>> (geraadpleegd op 10 mei 2018).

internationaal niveau gaat terug tot de vorige eeuw. De ISO werd in 1946 opgericht als de navolger van de ISA (*International Federation of the Standardizing Associations*).⁶ Deze instelling geeft specificaties van wereldklasse voor producten, diensten en systemen, om kwaliteit, veiligheid en efficiëntie te garanderen met betrekking tot vrijwel elke sector, van technologie tot voedselveiligheid, landbouw en gezondheidszorg.⁷ Het belangrijkste orgaan van deze instelling is de terminologiecommissie ISO TC 37. In Slowakije vervult deze functie *Slovenský ústav technickej normalizácie* die de Slowaakse technische normen uitgeeft.⁸

De medische terminologie bestaat in het algemeen uit de anatomische en klinische terminologie. De eerste ervan heeft een langdurige traditie en wordt op nomenclatuur *Basle Nomina Anatomica* gebaseerd. In 1935 werd de BNA door *Jena Nomina Anatomica* vervangen en in 1955 werd deze op het congres in Parijs door *Paris Nomina Anatomica* geïnoviseerd. Sinds de jaren 70 werd deze nog twee keer gewijzigd. Sinds 1975 vertegenwoordigde de officiële verzameling van de anatomische termen *Nomina Anatomica* en sinds 1998 de *Terminologia Anatomica*, aangenomen op het congres in New Orleans. Tot nu toe is *Terminologia Anatomica* van toepassing als de officiële versie van de termen van de menselijke anatomie.⁹

De tweede, dat wil zeggen de klinische terminologie, is grotendeels op de regels gebaseerd, zoals door de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) voorgesteld. Vooral de Europese landen geven de voorkeur aan het gebruik van de WHO classificatie. In de Verenigde Staten worden eerder Amerikaanse classificaties van de medische nomenclatuur gebruikt, zoals MeSH of SNOMED CT®.¹⁰

SNOMED CT® (*Systematized Nomenclature of Medicine – Clinical Terms*) is de universele gezondheidsterminologie die uit concepten, termen (volledig specifieke namen, voorkeurstermen en synoniemen) en relaties bestaat die nodig zijn om gezondheidsinformatie nauwkeurig in de gezondheidszorg weer te geven. SNOMED

⁶ R. Arntz, H. Picht, F. Mayer, *Studien zu Sprache und Technik: Einführung in die Terminologiearbeit*, Hidesheim, Zürich, New York: Georg Olms Verlag 2004, p. 137.

⁷ <<https://www.iso.org/about-us.html>> (geraadpleegd op 10 mei 2018).

⁸ Pavlovič (et al.) (red.), *Slovenská lekárska terminológia* (2011):40.

⁹ M. Bujalková, “Quo vadis, terminologia medica? Alebo o smerovaní súčasnej lekárskej terminológie”, in: M. Považaj, *Kultúra slova. Vedecko-popularizačný časopis pre jazykovú kultúru a terminológiu*, Bratislava: 2008, p. 323.

¹⁰ Pavlovič (et al.) (red.), *Slovenská lekárska terminológia* (2011):33.

CT® wordt gebruikt om medische gegevens op te zoeken en te analyseren. Het vormt de basis voor medische organisaties om gezondheidsprocessen in te plannen en te documenteren, conclusies te trekken en onderzoeksresultaten vast te stellen, de kwaliteit en de kosten van gezondheidszorg te analyseren en effectieve behandelaanbevelingen te ontwikkelen.¹¹

De eerste poging om een Slowaakse medische terminologie te introduceren kwam in 1935 door J. Ledényi-Ladziansky. Zijn werk *Nomina anatomica – Slovenské telovedné názvoslovie* was een doorbraak in de Slowaakse medische terminologie omdat het orde op zaken stelt in de bestaande terminologische verwarring. In 1962 werd op basis van dit werk de nieuwe versie van *Anatomické názvoslovie* door Ústav slovenského jazyka SAV onder de leiding van J. Horecký gepubliceerd. De laatste uitgave van *Slovenské lekárske názvoslovie* verscheen in 2007 in digitale en gedrukte vorm en de auteur was O. Kadlec. Op nationaal niveau werd in 2005 de Slowaakse terminologische database aangelegd die bedoeld is om onder andere het samenwerken tussen terminologen, linguïsten en andere deskundigen te vereenvoudigen.¹²

De situatie van de Nederlandstalige medische terminologie wijkt enigszins af van die in Slowakije. In Slowakije wordt - in tegenstelling tot in Nederland – het beheer van terminologie in het algemeen door het Ministerie van Cultuur en de terminologiecommissie¹³ geregeld. In Nederland bestaat er geen door de overheid voorgeschreven woordenlijst met een onderliggend regelstelsel voor medische terminologie om de eenheid van terminologie in de gezondheidszorg waar te borgen.¹⁴ In Nederland houdt zich het internationale terminologische centrum INFOTERM (International Information Centrum of Terminology)¹⁵ met terminologie bezig. Op het gebied van de klinische terminologie wordt deze functie door SNOMED CT® vervuld.

¹¹ 'Národný portál zdravia'
<https://www.npz.sk/sites/npze/Stranky/NpzArticles/2017_09/Co_je_SNOMED_CT.aspx?did=10&sdid=33&tuid=0&> (geraadpleegd op 24 april 2018).

¹² Bujalková, "Quo vadis, terminologia medica?" (2008):325.

¹³ Pavlovič (et al.) (red.), *Slovenská lekárska terminológia* (2011):32.

¹⁴ A. van den Eerenbeemt, *Richtlijnen voor het vertalen van SNOMED CT v1*, Utrecht: IHTSDO 2015, p. 38.

¹⁵ Eerenbeemt, *Richtlijnen voor het vertalen van SNOMED CT* (2015):16.

1.2 Terminologisatie en determinologisatie van de medische terminologie

De nieuwe termen ontstaan op basis van een proces dat *terminologisatie* wordt genoemd. De terminologisatie is dus een proces door middel waarvan woorden of uitdrukkingen uit de algemene taal naar termen modificeren.

Het is mogelijk om vier soorten van terminologisatie te onderscheiden¹⁶:

1. *Semantische terminologisatie* is de toepassing van de bestaande betekenis van een woord op een term. Een goed voorbeeld ervoor is het woord *massage*. Het begrip *massage* verwijst in de algemene taal naar de “lichamelijke manuele behandeling d.m.v wrijven, strijken, kneden, tapotement, vibratie.” In de terminologie van de Eerste hulp betekent *hartmassage* “de ritmische compressie van het (vrijwel) stilstaande hart”.
2. *Syntactische en semantische terminologisatie* is de vorming van meerwoordige termen, bijv. *huidontsmettingsmiddel – dezinfekčný prostriedok na kožu*.
3. Terminologisatie door middel van de *woordvorming*, bijv. in het Nederlands verwijst het achtervoegsel *-itis* naar een ontsteking.
4. Terminologisatie door middel van de *leenwoorden* uit andere talen, bijv. *parasiet, resuscitatie, antihistaminicum*.

Het omgekeerte verschijnsel is *determinologisatie*. De determinologisatie is het binnendringen van wetenschappelijk-technische termen in verschillende levenssferen en hun gebruik in de algemene taal.¹⁷ Indien bijvoorbeeld een medische term steeds vaker in de publieke sfeer wordt gebruikt, verandert deze in een gewoon woord dat ook bij leken goed bekend is, bijv. *diabetes mellitus* of *collaps*.

¹⁶ Pavlovič (et al.) (red.), *Slovenská lekárska terminológia* (2011):28.

¹⁷ Pavlovič (et al.) (red.), *Slovenská lekárska terminológia* (2011):28.

2 De medische terminologie

2.1 Terminologiewerk en terminologieleer

In het kader van terminologiewerk verzamelen en onderzoeken terminologen termen van verschillende vakgebieden in één of meerdere talen, deze laatste met betrekking tot vertaalgericht terminologiewerk. Op basis van goed een gemanaged en gecoördineerd terminologiewerk kunnen mensen uit verschillende vakgebieden samenwerken en beter informatie uitwisselen.

*Ze (terminologen) stellen de vakwoordenlijsten samen, kiezen, indien nodig, de juiste termen (termselectie) of creëren er nieuwe en leggen alles vast in terminologieverzamelingen. De resultaten, zeker de resultaten van een systematisch terminologiewerk, kunnen in de vorm van termenlijsten, glossaria of vakwoordenboeken (terminologische lexicografie, terminografie) aan de gebruikers ter beschikking worden gesteld. De resultaten kunnen bovendien ook in een terminologiebank opgenomen worden.*¹⁸

Het terminologiewerk is dus op uitwerking, verwerking en bewerking van terminologie gebaseerd en verschilt, afhankelijk van het vakgebied en werkgebied van de terminologie.¹⁹

Het terminologiewerk kan in drie fasen²⁰ worden ingedeeld:

- classificatie van concepten en vorming van een conceptstelsel
- vorming van nieuwe termen, d.w.z. een bepaling van de onomatologische structuur – benaming
- vorming van definitie

In de verschillende vakgebieden werkt men volgens uniforme beginselen. Dit is de enige manier om de verdeling van het werk en de uitwisseling van terminologische gegevens mogelijk te maken. Deze uniforme beginselen worden door de *terminologieleer* ontwikkeld. De basis van de terminologieleer legde Eugen Wüster, wiens interesse en activiteiten op dit gebied gericht waren vooral op de harmonisatie en

¹⁸ 'CEOV Aanbevelingen voor terminologie', <http://www.cotsoes.info/sites/default/files/CST_Aanbevelingen_voor_terminologie.pdf> (geraadpleegd op 4 april 2018).

¹⁹ Arntz & Picht & Mayer, *Studien zu Sprache und Technik* (2004):3.

²⁰ Pavlovič (et al.) (red.), *Slovenská lekárska terminológia* (2011):7.

standaardisatie van termen en professionele benamingen. Volgens Wüster zou de terminologieer zich niet moeten bezighouden met de bekwaamheid en tendens van deskundigen om de nieuwe termen te vormen, zoals het in het geval van lexicologie is, maar vooral met de prescriptieve benadering die naar een genormaliseerde, ondubbelzinnige, accurate en functionele woordenschat streeft. Het basiskenmerk is de oriëntatie op het concept, wat in de gedeclareerde onomaziologische benadering van de term resulteert.²¹

Arntz, Picht en Mayer definiëren de terminologieer als “*die Wissenschaft von den Begriffen und ihren Benennungen im Bereich der Fachsprachen*”. Terminologieer is als wetenschap over de vakwoordenschat (terminologie) nauw verbonden met linguïstiek. Maar in tegenstelling tot linguïstiek komt in de terminologieer de actuele vakwoordenschat (synchronische benadering) an de orde en niet de historische aspecten (diachronische benadering).²²

In tegenstelling tot het Slowaaks bestaat er in het Nederlands een duidelijk verschil tussen de terminologie en de terminologieer. In het Slowaaks maakt de terminologie een deel van de lexicologie uit. Op basis van dit feit kan dus het begrip *medische terminologie* op twee manieren worden verstaan. Enerzijds als de wetenschappelijke discipline die zich met concepten en hun representaties (termen) in geneeskunde en gezondheidszorg bezighoudt en anderzijds als een verzameling van termen uit de vakgebieden van de geneeskunde en de gezondheidszorg.²³

2.2 Terminologische principes

Voor het toelichten van terminologische processen moeten eerst de basiselementen en principes uit de terminologieer, ook wel de begripsleer genoemd uitgelegd worden.

Onomasiologie is de leer aandacht wordt besteed aan namen die een begrip en de verscheidenheid ervan aanduiden. Onomasiologische ofwel conceptgebaseerde benadering is kenmerkend voor tekstgerichte terminologen namelijk vertalers en tolken. *Semasiologie* houdt zich bezig met de betekenis van woorden en de betekenisverandering ervan. In tegenstelling tot de onomasiologische benadering is de

²¹ J. Levická, *Terminologické implikácie štruktúrnej a kontextovej analýzy francúzskej a slovenskej stavebnej lexiky*, Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave 2006, p. 13.

²² Arntz & Picht & Mayer, *Studien zu Sprache und Technik* (2004):3.

²³ Pavlovič (et al.), *Slovenská lekárska terminológia* (2011):4.

semasiologische benadering ook bekend als term- of woordgebaseerde benadering belangrijk vooral voor artsen, docenten en auteurs van vakpublicaties.²⁴

Naast het begrip de medische terminologie wordt vaak op het gebied van geneeskunde ook de term *nomenclatuur* gebruikt. In tegenstelling tot de medische terminologie die een georganiseerd systeem van concepten in geneeskunde en gezondheidszorg (bijv. gezondheid, ziekte, het menselijk lichaam) gebruikt, omvat het begrip nomenclatuur een verzameling van concrete benamingen die op bepaalde gebieden worden gebruikt, bijv. anatomische, histologische, cytologische enz.²⁵

De nomenclaturen van verschillende gebieden van de geneeskunde vertegenwoordigen de stelsels van begrippen (termen) gedefinieerd door hun plaats in een reeks namen, ingedeeld in bepaalde klassen of taxon. De relatie tussen terminologie en nomenclatuur kan daarom worden begrepen als een relatie tussen algemeen en specifiek, de relatie van inferioriteit (het geheel en de delen).²⁶

De benamingen worden in de nomenclatuur bewust gevormd, gebaseerd op bestaande woorden en hun wortels uit het Grieks en Latijns, respectievelijk van elementen van het internationale karakter. Het equivalent van de Latijnse nomenclatuur (anatomisch, histologisch, genetisch, klinisch) wordt in elke taal door de nationale terminologie gevormd, die echter als secundair wordt beschouwd.²⁷

2.3 Term, concept en object

Het hoofdonderwerp van de medische terminologie vertegenwoordigt de *term*. De term kan worden gedefinieerd als een specifieke eenheid van de woordenschat die haar eigen vorm en betekenis heeft. Elke term heeft zijn definitie waarbij de term en zijn definitie één geheel vormen. De term drukt de benaming van een concept uit dat één of meerdere woorden, symbolen, cijfers enz. kunnen zijn.

Het begrip *concept* wordt gebruikt om de inhoud van de term uit te drukken. Men kan zeggen dat concept een kennis-eenheid is gecreëerd op basis van een specifieke

²⁴ Eerenbeemt, *Richtlijnen voor het vertalen van SNOMED CT* (2015):, p. 8.

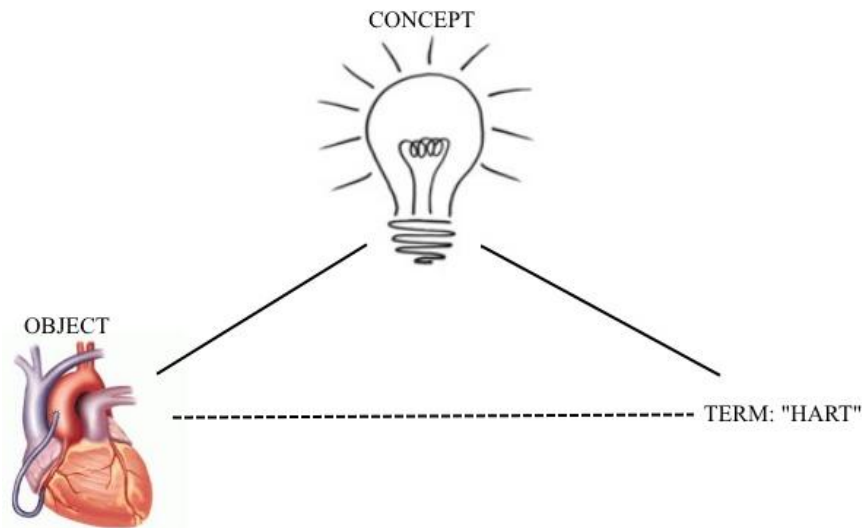
²⁵ Pavlovič (et al.), *Slovenská lekárska terminológia* (2011):4.

²⁶ Pavlovič (et al.), *Slovenská lekárska terminológia* (2011):4.

²⁷ Pavlovič (et al.), *Slovenská lekárska terminológia* (2011):14.

combinatie van kenmerken die niet altijd gekoppeld is aan specifieke talen, maar door de sociale en culturele omgeving wordt beïnvloed.²⁸

SNOMED CT defineert het concept als een idee of een beeld dat in onze hersenen ontstaat wanneer wij geconfronteerd worden met een *object* in onze omgeving. Om de relatie tussen de *term*, het *concept* en het *object* beter te begrijpen dient het volgende figuur, geïnspireerd door de bekende semiotische driehoek van de Amerikaanse linguïsten Ogden en Richards²⁹:

Zoals we in de afbeelding kunnen zien, duidt de term een concept aan en het concept verwijst naar een specifiek object. Tussen de term en het object bestaat geen direct verband. Om een aanduiding van het object te krijgen is een verstandelijke activiteit in de hersenen nodig in de vorm van de verbeelding van een concept, de zgn. conceptrepresentatie.

Met de oppositietheorie van Ogden en Richards kwam F. de Saussure. Hij was de eerste die de taal als een taalsysteem onderscheidde van de taal als een spraakproces. Hij gebruikte de term *langue* die naar het taalsysteem verwijst en de term *parole*³⁰ die naar de spraak verwijst. De Saussure combineerde deze twee woorden in het derde woord *langage*. Zijn opvatting werd niet door Ogden en Richards aanvaard.

In 1959 heeft E. Wüster op basis van de semiotische driehoek van C. K. Ogden en I. A. Richards een nieuw model van een rechtshoek uitgewerkt. Zijn conceptie werd

²⁸ Pavlovič (et al.), *Slovenská lekárska terminológia* (2011):12.

²⁹ Eerenbeemt, *Richtlijnen voor het vertalen van SNOMED CT* (2015):10.

³⁰ F. de Saussure, *Kurs obecné lingvistiky*, Praha: Academia 2007, p. 50-53.

op de theorie van F. de Saussure en N. S. Trubeckoj gebaseerd. Hij onderscheidt tussen twee niveaus *langue* en *parole*. De rechtshoek van Wüster wordt in twee delen ingedeeld, het bovenste en het onderste deel. Het bovenste deel, gerepresenteerd door *langue*, definieert hij als een extra linguïstische realiteit, terwijl het onderste deel, een gebied van termen, vertegenwoordigt een taalkundige wereld of een taalsysteem.³¹

2.4 Eigenschappen van een term

Een term moet eerst aan enkele criteria voldoen zodat we deze “term” kunnen noemen. Daarom zullen we in dit deel van de scriptie iets meer over de eigenschappen van de term zeggen. Arntz, Picht en Mayer stellen vier hoofdkenmerken vast die voor terminologen van belang zijn:

- *de inhoud van een begrip afbakenen*
- *de grondslag voor de vorming van benamingen*
- *de begripssystemen structureren*
- *de graad van equivalentie vaststellen*³²

De belangrijkste kenmerken van een term zijn, volgens Masár, gemotiveerdheid, ondubbelzinnigheid, vastheid, korthed, internationaliteit en classificatie van de term. Deze zijn enerzijds het algemene resultaat van een jarenlange onderzoek van een groot aantal bestaande termen, anderzijds een criterium bij het creëren van nieuwe noodzakelijke termen. Volgens hem is het echter niet altijd mogelijk om een term te creëren die aan alle criteria voldoet.³³

Gemotiveerdheid is een eigenschap die naar het motief en de wijze van vorming van een term verwijst. In de naam van de term kan gemotiveerdheid direct of indirect getoond worden, bijv. op basis van gelijkenissen of neutraal zijn, zoals in het geval van eponiemen. Er bestaan in medische terminologie ook ongemotiveerde termen. Er zijn aan de ene kant niet-afgeleide woorden (*bloed, hart, lichaam*) en aan de andere kant leenwoorden en calques (*allergie/alergia, stress/stres, shock/šok*). In de medische terminologie hebben gemotiveerde termen de overhand boven de ongemotiveerden.

³¹ <<http://www.datasolution.sk/pdf/t1.pdf?PHPSESSID=9c9d4c3dcf9c892441c9bb8e52ae4bff>> (geraadpleegd op 28 april 2018).

³² P. Knap-Dlouhá, *Een vergelijkend onderzoek naar de taal van het handelsrecht vanuit het perspectief van de vertaler*, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci 2012, p. 97.

³³ Pavlovič (et al.), *Slovenská lekárska terminológia* (2011):17.

Tot de belangrijkste kenmerken van de term telt Masár ook de **ondubbelzinnigheid** in de zin van nauwkeurigheid. Alhoewel eenduidigheid de ideale stand in de terminologie vertegenwoordigt, is dit criterium alleen maar moeilijk te bereiken. Als één van de mogelijke oplossingen stelt Poštoľková³⁴ voor om minstens een relatieve eenduidigheid binnen één vakgebied en daarmee verbonden vakgebieden uit te voeren. De eenduidigheid met betrekking tot problemen bij het vertalen zullen we in het subhoofdstuk 4.2 onderzoeken.

Een ander kenmerk, de **vastheid**, kan volgens Masár niet worden begrepen als een strikte onveranderlijkheid of onbeweeglijkheid van termen en terminologie. Ofschoon de terminologie als het meest stabiele deel van de standaardtaal beschouwd wordt, moet er rekening worden gehouden met het feit dat de woordenschat om verschillende redenen kan veranderen. Meestal zijn er substantiële redenen het gevolg van de ontwikkeling van de wetenschap en technologie, waardoor de bestaande informatie over een concept wordt gespecificeerd. Of taalredenen, vooral als er twijfel bestaat over de correctheid van de term in de taal.

De korthed is een kenmerk van een goed gevormde term, maar het mag niet het beslissende criterium bij de vorming van een term zijn. Ons glossarium van de Eerste hulp laat zien dat in het Nederlands de eenwoordige termen prevaleren, terwijl in de Slowaakse vertaling de termen uit meerdere woorden vaker voorkomen. De korthed van de vertaalde termen kan niet ten koste van de eenduidigheid en precisie gaan.

De internationaliteit (ook vertaalbaarheid) van een term, een van de belangrijkste criteria voor vertalers, staat vooral in het nieuwe terminologiewerk vast. De vertaalbaarheid is een kenmerk van de term dat internationale interoperabiliteit van talen mogelijk maakt. In de praktijk wordt tegenwoordig de voorkeur aan de internationalismen in functie van termen gegeven ook bij het vormen van hun definities.

De eigenschap van de **classificatie** van een term in een systeem vloeit daaruit voort dat termen geen geïsoleerde eenheden zijn maar onderdelen van een bepaald systeem. Met de classificatie van een term in een conceptstelsel zullen we ons in het subhoofdstuk 3.6 gedetailleerder bezighouden.³⁵

³⁴ Pavlovič (et al.), *Slovenská lekárska terminológia* (2011):20.

³⁵ I. Masár, *Ako pomenúvame v slovenčine: Kapitoly z terminologickej teórie a praxe*, Bratislava: Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV a Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV 2000, p.13-21.

2.5 Definitie – beschrijving van de term

SNOMED CT verwijst naar de ISO-norm 1087-1:2000 die de *definitie* van een term karakteriseert als “een weergave van een concept door een beschrijvende verklaring die tot doel heeft, dit concept van ermee verbonden concepten te onderscheiden .”

De definitie omvat ook de gedefinieerde naam zelf dat wil zeggen dat de term en zijn definitie één geheel vormen. De term zgn. *definiendum* vertegenwoordigt een gedefinieerd deel van de definitie ofwel *definiens*. Tussen *definiendum* en *definiens* bestaan geen werkwoorden zoals *zijn*, *vertegenwoordigen*, *bevatten*, *omvatten* enz.³⁶ In het voorbeeld van “letsel” kan de Nederlandstalige definitie luiden: “beschadiging in of op het lichaam”.

In het boek *Studien zu Sprache und Technik. Einführung in die Terminologiearbeit*. wordt de functie van de definitie als volgt uitgedrukt:

Beim Definieren wird ein Begriff mit Hilfe des Bezugs auf andere Begriffe innerhalb eines Begriffssystems festgelegt und beschrieben und damit gegenüber anderen Begriffen abgegrenzt. Die Definition bildet die Grundlage für die Zuordnung einer Benennung zu einem Begriff; ohne sie ist es nicht möglich, einem Begriff eine geeignete Benennung zuzuordnen. (Arntz, Picht, Mayer 2004:60)

De definitie van een term is een beknopte logische aanduiding die de essentiële onderscheidende kenmerken van het onderwerp en de betekenis van de term bepaalt, dus zijn inhoud en draagwijdte. Om een term te definiëren, gebruikt men één of meer woorden, ofwel frase. De definitie dient woordelijk de kenmerken van het concept en zijn plaats in het conceptstelsel uit te drukken.³⁷

Arntz, Picht en Mayer vermelden dat in het praktische terminologiewerk in het bijzonder drie soorten definities van groot belang zijn. Dit zijn volgende drie: inhoudsdefinitie, omvangsdefinitie en bestandsdefinitie.

2.5.1 Soorten definities

Zoals gezegd dient een definitie ertoe om een begrip te beschrijven en het van andere begrippen te onderscheiden. Het is bijna onmogelijk een aanduiding met een concept zonder definitie te verbinden. De definitie is een manier om concepten te

³⁶ Pavlovič (et al.), *Slovenská lekárska terminológia* (2011):37.

³⁷ Pavlovič (et al.), *Slovenská lekárska terminológia* (2011):37.

verduidelijken. De inhoud van een concept wordt daarbij gedefinieerd door de essentiële kenmerken en eigenschappen ervan.

Hoewel het aantal soorten definities³⁸ aanzienlijk groter is, zullen we slechts drie hoofdtypen bekijken, te weten:

- Inhoudsdefinitie
- Omvangsdefinitie
- Bestandsdefinitie

De *inhoudsdefinitie* bestaat van een bovenbegrip gevolgd door de begrenzende kenmerken die het begrip van andere nevenbegrippen onderscheiden. Het schema van de inhoudsdefinitie ziet er dus als volgt uit:

Definiendum: Definiens

bovenbegrip + begrenzende kenmerken

Als een praktijkvoorbeeld kan ons de volgende term uit ons glossarium dienen:

Gaspig: geforceerde, abnormale inademing; vaak bij dysfunctioneren van het respiratoire centrum in de hersenstam.³⁹

De *omvangsdefinitie* wordt door een lijst van specifieke begrippen gevormd die met objecten samengaan die de omvang van het begrip volgen. Op basis van deze definitie kunnen we een begrip op twee manieren definiëren:

Voorbeelden van ons glossarium:

D. door middel van opsomming van onderbegrippen:

Embolie:

1. het blijven steken van een embolus in een bloed- of lymfevat.
2. het losraken en meegesleept worden van een embolus, die elders blijft steken.

D. door middel van opsomming van onderdelen:

Verbranding: verschijnselen t.g.v. direct (warme vloeistoffen, vuur, strijkbout) of indirect (straling, bijv. zon) thermisch letsel men onderscheidt vier verbrandingsgraden op basis van de symptomen: erythemvorming; blaarvorming; necrose; verkoling.

³⁸ Arntz & Picht & Mayer, *Studien zu Sprache und Technik* (2004):62-64.

³⁹ Alle definities zie: J. J. E. van Everdingen & N. S. Klazinga & J. Pols, *Pinkhof Geneeskundig woordenboek*, Houten: Bohn Stafleu Van Loghum 1998.

De *bestandsdefinitie* kenmerkt zich door de benoeming van alle individuele objecten. Een voordeel van deze soort definities is dat ze slechts weinig abstract en daarom goed begrijpbaar zijn.⁴⁰ Een voorbeeld:

Bloeding: aderlijke, slagaderlijke, capillaire.

Om een concept goed te begrijpen, moeten we eerst zijn plaats in een systeem kennen. De plaatsing van een concept in een semantische context stelt ons in staat om “het belang en de omvang van een specifiek concept in relatie tot andere concepten”⁴¹ beter vast te stellen. In de volgende subhoofdstuk zullen we kijken, welke soorten conceptsystemen er bestaan en op basis van welke criteria we de concepten in deze systemen kunnen verdelen.

2.6 Plaats van een concept in een conceptstelsel

Altijd wanneer we met een object geconfronteerd worden, plaatsen we dit op basis van onze kennis en ervaring op een positie van een hiërarchisch systeem. Dat betekent dat het concept door ons niet als een geïsoleerde eenheid wordt beschouwd maar als een onderdeel van een bepaald georganiseerd systeem. Daarom moeten we ook de terminologie van een vakgebied op een coherente manier bekijken om de verbanden tussen verschillende concepten uit dit vakgebied duidelijk te zien.⁴²

De systematische indeling van concepten en hun benamingen binnen een vakgebied is niet alleen voor het terminologiewerk van belang maar ook voor het werk van vertalers.

Begrippensystemen zijn niet alleen voor de terminologieer van belang maar overall waar het om het verduidelijken van begrippenstructuren binnen een vakgebied gaat. Bij een tweetalig terminologisch (vergelijkend) onderzoek dienen twee aparte eentalige begrippensystemen te worden uitgewerkt om deze te kunnen vergelijken. Op deze manier kunnen we woordenboeken of woordenlijsten samenstellen die de structurele verschillen in desbetreffende talen/systemen respecteren. (Knap-Dlouhá 2012:99)

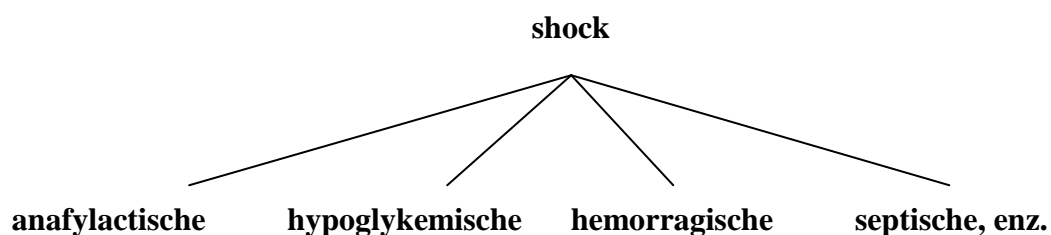
⁴⁰ Arntz & Picht & Mayer, *Studien zu Sprache und Technik* (2004):62-64.

⁴¹ Eerenbeemt, *Richtlijnen voor het vertalen van SNOMED CT* (2015):10.

⁴² Eerenbeemt, *Richtlijnen voor het vertalen van SNOMED CT* (2015):10.

Arntz, Picht en Mayer benadrukken dat de voorbereiding van twee eentalige conceptsystemen de onmisbare voorwaarde voor latere vergelijking is. Deze vergelijking stelt ons in staat om woordenboeken uit te werken die rekening houden met structurele verschillen tussen de vergeleken systemen. De auteurs onderscheiden in *Studien zu Sprache und Technik* hiërarchische en niet-hiërarchische relaties⁴³ tussen concepten. Een concept moeten we ons voorstellen als een bouwsteen van het systeem en de relaties tussen concepten als een bindmiddel ervan. De vorm van dit bouwwerk wordt door factoren beïnvloed, zoals doelgroep, vak of object die gesystematiseerd worden en het zichtpunt op basis waarvan het systeem onderverdeeld wordt.

In SNOMED CT zijn de conceptsystemen gebaseerd op *generieke* en *partitieve relaties*. In beide systemen bestaan een bovenliggend (bovengeschikt) concept en een aantal onderliggende (ondergeschikte) concepten. Elk ondergeschikt concept is een onderdeel van een hiërarchisch systeem dat wil zeggen dat het een TYPE of DEEL VAN het bovenliggende concept vertegenwoordigt. Het is mogelijk om een conceptstelsel in een schematische weergave te tonen, waarbij een bovengeschikt concept op een hoger niveau dan *granulaire* concepten ligt.⁴⁴

De systeemkoppelingen van afzonderlijke termen weerspiegelen zich niet alleen in de classificatie van termen in klassen, subklassen, soorten, groepen, subgroepen, enz., maar ook in de keuze van dezelfde taalmiddelen, bijv. een voor- of achtervoegsels. In het Slowaaks verwijst het achtervoegsel *-itis* naar de ontstekingsziekten (*bronchitis, gastritis, nefritis*). In tegenstelling tot de niet-ontsteking ziektes die meestal door de achtervoegsel *-ose* (*neurose, parodontose, dermatose*) gevormd worden.⁴⁵

⁴³ Arntz & Picht & Mayer, *Studien zu Sprache und Technik* (2004):75.

⁴⁴ Eerenbeemt, *Richtlijnen voor het vertalen van SNOMED CT* (2015):10-11.

⁴⁵ Pavlovič (et al.), *Slovenská lekárska terminológia* (2011):19.

3 Het vertalen van medische terminologie

3.1 Equivalentie in de vaktaal

Zoals we in het vorige subhoofdstuk al vermeldde is elk concept een onderdeel van een conceptstelsel. Dit feit speelt een belangrijke rol vooral bij vergelijking van twee talen. Volgens Arntz, Picht en Mayer is de vergelijking van twee talen alleen mogelijk en zinvol wanneer er in beide talen deze conceptsystemen worden gemaakt. Allereerst moeten alle aanvullende informatie, met name het vakgebied, de definitie en de context, verzameld worden die nodig zijn om de afzonderlijke termen te verduidelijken. Met de context is de doelgroep nauw verbonden. Deze informatie is belangrijk voor de verdere vergelijking van conceptsystemen van twee talen die onafhankelijk van elkaar zijn. Dat geldt bijvoorbeeld bij het vertalen van namen van instellingen, organisaties of functies van twee verschillende landen.

Nu verduidelijken we het begrip *equivalentie* en geven we aan met welke soorten equivalentie we eigenlijk bij het vertalen van medische teksten kunnen tegenkomen. Op basis van verschillende voorbeelden van ons glossarium zullen we later deze soorten equivalentie toepassen.

Over equivalentie praten we in principe als twee termen in twee verschillende talen in alle kenmerken overeenstemmen. De equivalentie kan hierom worden gedefinieerd als overeenstemming tussen twee concepten.⁴⁶

In het algemeen onderscheiden we vier graden van equivalentie⁴⁷:

- 1.) *absolute* of *volledige* equivalentie – wanneer de termen identiek zijn in de zin van de semantische en stilistische geldigheid, bijv. maaginhoud – obsah žalúdka; oogdouche – očná sprcha enz. De volledige equivalentie kwam vrij vaak voor bij de vertaling van termen uit het Eerste hulp glossarium.
- 2.) *overlapping* – het kan tot de transpositie leiden maar de vertaling moet dezelfde informatiewaarde hebben, bijv. tekenverwijderaar – pinzeta na odstránenie kliešťá.
- 3.) er bestaan *meer equivalenten* – bijv. botbreuk – zlomenina of fraktúra kosti, cerebrovasculair accident – (náhla) cievná mozgová príhoda, mozgová cievná príhoda, iktus, apoplexia, mozgový infarkt.

⁴⁶ Arntz & Picht & Mayer, *Studien zu Sprache und Technik* (2004):151-152.

⁴⁷ D. Knittlová, *K teorii i praxi překladau*, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci 2000, p. 19-20.

4.) er bestaan *geen equivalenten* – bijv. Mobiel Medisch Team; zestientje.

3.2 Vertaaloplossingen

Wanneer er geen adequate, directe equivalenten in de doeltaal bestaan, gebruiken we andere vertaaloplossingen. In dit hoofdstuk besteden we aandacht aan de vertaalprocedures, waarmee de vertaler tijdens het vertaalproces kan worden geconfronteerd. We zullen beginnen met de voorstelling van de basis vertaalprocedures en daarna zullen we deze op de vertaling van sommige concrete termen uit het glossarium van deze scriptie toepassen.

In eerste instantie dient erop te worden gewezen dat de vertaalprocedures met behulp waarvan we verder met de geselecteerde termen zullen werken, gebaseerd zijn op de taxonomie van de vertaalprocedures van J. P. Vinay en J. Darbelnet (1958).⁴⁸

Vinay en Darbelnet benadrukten twee vertaalmethodes, namelijk de *directe* en *indirecte* vertaling. Tot de procedures van de directe vertaling behoren *calque* dus letterlijke vertaling en *leenvertaling*. De procedures van de indirecte vertaling zijn *transcriptie*, *transpositie*, *adaptatie*, *modulatie*, *substitutie*, *equivalentie* en *omschrijving*.⁴⁹

Transcriptie, zoals de naam al zegt, is een overschrijving van een woord, waarbij de vorm van het woord aan het gebruik in de doeltaal wordt aangepast. Bij de transcriptie van een term dient de vertaler ook met de transliteratie rekening te houden. Transliteratie is een overschrijving van een woord gezien de schrijfwijze van de doeltaal. De transcriptie gebruiken we bij het vertalen van namen van instellingen, organisaties of functies van twee verschillende landen.⁵⁰

Bij de *transpositie* zijn de veranderingen in de grammaticale structuur van de vertaalde tekst noodzakelijk wegens een ander taalsysteem. Er is een vertaaloplossing waarbij het tot de vervanging van een woordsoort door een andere woordsoort komt met behoud van de betekenis van de tekst.⁵¹

⁴⁸ A. Stecová, “Prekladateľské postupy a ich modely”, in: D. Slančová (eds), *Jazyk a kultúra*, Prešov: Lingvokulturologické a prekladateľsko-tlmočnicke centrum excelentnosti pri FF PU 2010, p. 3.

⁴⁹ Stecová, “Prekladateľské postupy a ich modely” (2010):3.

⁵⁰ <<https://culturesconnection.com/nl/7-vertaalprocedures-die-een-vertaler-kan-toepassen/>> (geraadpleegd op 14 april 2018).

⁵¹ <<https://culturesconnection.com/nl/7-vertaalprocedures-die-een-vertaler-kan-toepassen/>> (geraadpleegd op 14 april 2018).

Calque hebben we al in het subhoofdstuk 3.4 genoemd, waarbij de eigenschappen van de term aan de orde kwamen. *Calque* is de letterlijke vertaling van een woord of een woordgroep. In de medische terminologie is *calque* een van de meest voorkomende en productieve manieren om een woord van een brontaal naar de doeltaal over te nemen. *Calque* ontstaat in veel gevallen bij de vertaling van de nieuwe termen. Deze methode om de vreemde woorden in de doeltaal om te zetten is noodzakelijk hoewel het vanuit een taalkundig oogpunt niet helemaal precies is.⁵²

Adaptatie is een vervanging van een situatie die in de brontekst wordt omschreven door een middel van een andere geschikte situatie. De behoefte om een *adaptatie* in het vertaalproces te gebruiken ontstaat als er in de doeltaal geen geschikt equivalent voor bijv. een woordspeling of vaste verbinding bestaat.⁵³

Bij de *modulatie* wordt de doeltekst door de vertaler met een ander perspectief vertaald.⁵⁴

Bij de *substitutie* komt het ook tot de vervanging zoals bij de transpositie maar onder andere omstandigheden. *Substitutie* is namelijk een vervanging van een taalmiddel door zijn equivalent in de doeltaal. Een zelfstandig naamwoord wordt bijvoorbeeld door een voornaamwoord, enz. vervangen.⁵⁵

Equivalentie noemen we de vertaaloplossing wanneer we de stilistische en structurele middelen gebruiken die van het origineel (in de brontaal) verschillen.⁵⁶ Het basisprincipe van de *omschrijving* is dat we in het geval van een ontbrekend equivalent van een term in de doeltaal, het woord met behulp van een definitie vertalen.⁵⁷

⁵² Pavlovič (et al.), *Slovenská lekárska terminológia* (2011):27.

⁵³ Knittlová, *K teorii i praxi překlada* (2000):14.

⁵⁴ <<https://culturesconnection.com/nl/7-vertaalprocedures-die-een-vertaler-kan-toepassen/>> (geraadpleegd op 14 april 2018).

⁵⁵ Knittlová, *K teorii i praxi překlada* (2000):14.

⁵⁶ Knittlová, *K teorii i praxi překlada* (2000):14.

⁵⁷ Knap-Dlouhá, *Een vergelijkend onderzoek naar de taal van het handelsrecht vanuit het perspectief van de vertaler* (2012):166.

3.3 Toepassing van de vertaaloplossingen

Zoals we al toelichtten, de **transcriptie** gebruikt men bij de vertaling van namen van instellingen, organisaties of functies van twee verschillende landen. In de Eerste hulp komen we vaak de benamingen zoals *Nederlandse Reanimatieraad* of *Mobiel Medisch Team* tegen. In dit geval kunnen deze aan de ene kant als *Nizozemská resuscitačná rada* a *Vrtul'niková záchranná zdravotná služba* worden vertaald. Aan de andere kant zijn de Slowaakse equivalenten tegen elke prijs niet altijd precies en juist. *Nederlandse Reanimatieraad* en *Mobiel Medisch Team* kunnen in Nederland andere bevoegdheden hebben dan *Slovenská resuscitačná rada* a *Vrtul'niková záchranná zdravotná služba* in Slowakije. Daarom pasten we de transcriptie toe of met andere woorden, laten we deze termen onvertaald.

Het voorbeeld van de tabel laat ons zien dat we op basis van de **transpositie** de term schedelbasisfractuur hebben vertaald. In het Slowaaks vormen deze uitdrukking drie woorden *zlomenina spodiny lebečnej*. In de vakteksten komen we ook met het begrip *zlomenina bázy lebečnej* tegen, wat eigenlijk een calque uit Engelse *skull base fractures* is. Deze naam is volgens ons minder precies.

Bij het vertalen van de termen op het gebied van de Eerste hulp beoefenen we vaak **calque** of ontlening. Er zijn talrijke voorbeelden van woordgroepen afkomstig uit Engels bijv. *automatic external defibrillator* een toestel dat wordt gebruikt bij de reanimatie. Het Nederlandse equivalent ervan is de *automatische externe defibrillator* en in het Slowaaks gebruikt men de naam *automatický externý defibrilátor*. In dit geval is er sprake van volledige equivalentie. In het Slowaaks was er lange tijd geen equivalent voor het begrip *crush syndrom* beschikbaar. In de laatste jaren begon men de naam *syndróm z pomliaždenia*⁵⁸ te gebruiken. In de medische terminologie is het belangrijk om de vaktermen naar het Slowaaks te vertalen zodat ook het brede publiek, bijv. patiënten, de teksten kunnen begrijpen.

De vertaler wordt bij de vertaling van medische teksten ook met de **leenwoorden** geconfronteerd die oorspronkelijk uit het Latijn of Grieks komen en ingeburgerd zijn in het Nederlands en het Slowaaks. In het algemeen maken deze woorden een groot deel van de Nederlandse en de Slowaakse medische terminologie. In het subhoofdstuk 4.3.5 zullen we ons daarom iets meer op de problemen concentreren die met de vertaling van leenwoorden uit het Grieks en Latijn verbonden zijn. De vertaler dient rekening te houden met de spellingregels en schrijfwijze van de uit de klassieke talen afkomstige woorden. Deze woorden kennen in het Nederlands hun

⁵⁸ Pavlovič (et al.), *Slovenská lekárska terminológia* (2011):26.

vernederlandste equivalent en in veel gevallen ook een Nederlands synoniem. In het Slowaaks bestaan er ook veel ingeburgerde equivalenten en in sommige gevallen ook het Slowaakse synoniem. In het glossarium hebben we deze termen in beide vormen aangegeven in de gevallen wanneer er beide vormen ook in de praktijk worden gebruikt. Het gaat over de woorden zoals *anafylaxie – anaphylaxis; diplopie – diplopia* of *embolie – embolia*.

We passen een verdere vertaaloplossing, namelijk de **adaptatie** toe, in de gevallen wanneer er geen volledige equivalentie in het Slowaaks bestaat. De termen zoals *gelaatsdoekje* of *mitella* vernoemen in de Nederlandse eerste hulp de hulpmiddelen meer algemeen dan in de Slowaakse vertaling. De vertaling *resuscitačné rúško s ventilom a trojrohá šatka* hebben we gekozen vooral om deze benamingen voor de gewone gebruiker meer te specificeren. De vertaling daarbij bevat de extra kenmerken in tegenstelling tot de termen in de brontaal. Zoals we in het theoretische deel over de vertaaloplossingen hebben gezegd, dient de vertaler bij de adaptatie een geschikt equivalent van woordspelingen of vaste verbindingen in de doeltaal te vinden. We hebben bij de vertaling van de vaste woordgroep *top tot teen onderzoek* de adaptatie toegepast. Onze vertaling luidt *vyšetrenie od hlavy k päťám*. Deze uitdrukking wordt in beide talen vooral in de algemene communicatie gebruikt.

De kans om de andere vertaalprocedures, namelijk de **modulatie** en **substitutie**, te gebruiken, kwam bij het vormen van ons glossarium niet vaak voor. Het woord *branddeken* kan verschillende vertaaloplossingen hebben bijv. *hasiaca deka, požiarňa hasiaca prikrývka* enz. Maar we vinden voor de juiste vertaling *protipožiarná prikrývka*. We hebben dat op basis van een modulatie vertaald in de zin dat we het woord uit een ander perspectief hebben bekeken. Als een substitutie kan de vertaling van de woordgroep *keten van overleven* worden beschouwd. In ons glossarium hebben we dit woordgroep als *záchranná reťaz* vertaald, waarbij het woord overleven door een algemene adjectief *záchranná* wordt vervangen. De vaste verbinding *záchranná reťaz* komt in Slowaakse teksten inzake de eerste hulp vaker dan de verbinding *reťaz prežitia*.

Met behulp van de **equivalentie** hebben we samengestelde woorden vertaald zoals bijv. *ambulanceverpleegkundige of ambulancehulpverlener*. Het eerste begrip verwijst in het Nederlands naar een mens die een speciale opleiding heeft. In het Slowaaks kan een mogelijk equivalent van deze uitdrukking de Engelse naam *first responder* zijn. Maar dit woord is meer algemeen en verwijst ook naar branweermannen of politieagente en daarom hebben we de vertaling *záchrannár sanitár* gebruikt.

Als de laatste vertaaloplossing hebben we de **omschrijving** toegepast voor de vertaling van samengestelde woorden zoals *kinlift* of *hulpverleningssituatie*. In het eerste geval geven we de voorkeur aan de omschrijving *Manéver „prst – brada“* voor de eponiem *Esmarchov manéver* (handgreep van Heiberg-Esmarch) omdat deze uitdrukking niet aan de vereisten van eenduidigheid, taalkundige juistheid en inzichtelijkheid voldoet (zie subhoofdstuk 4.4.7) en ook vanwege de ontbrekende equivalentie in het Slowaaks. De vertaling komt uit de publicatie *5P Prvá pomoc pre pokročilých poskytovateľov*.⁵⁹ In het tweede geval hebben we het woord door de definitie *situácia, ktorá vyžaduje poskytnutie prvej pomoci* vertaald. De situatie wanneer we in ons glossarium voor de omschrijving in plaats van andere vertaaloplossing hebben gekozen heeft zich relatief zelden voorgedaan.

Vertaaltechniek	Nederlands	Toepassing van vertaaloplossing in het Slowaaks
Calque (letterlijke vertaling)	maaginhoud automatische externe defibrillator crush syndrom uit-putting	žaludočný obsah automatický externý defibrilátor syndróm z pomliaždenia vy-čerpanie
Leenvertaling	cyanose hypothermie hypertensie diplopie/diplopia	cyanóza hypotermia hypertenzia diplopia
Transcriptie	Nederlandse Reanimatieraad Mobiel Medisch Team	Nederlandse Reanimatieraad Mobiel Medisch Team
Transpositie	schedelbasisfractuur overlevingskans	zlomenina spodiny lebečnej šanca na prežitie
Adaptatie	top tot teen onderzoek gelaatsdoekje mitella	vyšetrenie od hlavy k päťam resuscitačné rúško s ventilom trojrohá šatka
Modulatie	branddeken	protipožiarná deka
Substitutie	keten van overleven	záchranná reťaz
Equivalentie	ambulanceverpleegkundige ambulancehulpverlener	záchranár asistent záchranár sanitár
Omschrijving	kinlift tekenverwijderaar hulpverleningssituatie	Manéver „prst – brada“ pinzeta na odstránenie kliešťa situácia, ktorá si vyžaduje poskytnutie prvej pomoci

⁵⁹ V. Dobiáš, *5P Prvá pomoc pre pokročilých poskytovateľov*, Bratislava: Dixit 2017, p. 52.

3.4 Problematische aspecten met betrekking tot de vertaling

Bij het vertalen van de medische terminologie wordt een vertaler met sommige problematische aspecten geconfronteerd. De interdisciplinaire samenwerking tussen vertalers en specialisten van andere vakgebieden speelt bij het vertaalproces een belangrijke rol. Daarom hebben *medisch informatici, terminologen en taalkundigen*⁶⁰ bij de vertaling van medische teksten veel te zeggen.

De vertaling berust op de basisregels voor woordvorming, woordvolgorde en spelling van de doeltaalgebied. Dit volstaat evenwel niet tenzij de vertaler geen rekening met het sociaal-culturele verschil tussen het land van de brontaal en doeltaal houdt. Het zou onenigheid en misverstanden ten gevolge kunnen hebben.

SNOMED CT vermeldt zes criteria die bij het vertalen van medische terminologie moeten worden gerespecteerd. De vertaalde term moet in de doeltaal:

- *eenduidig*
- *taalkundig juist*
- *inzichtelijk en zelfverklarend*
- *internationaal herkenbaar*
- *acceptabel voor de doelgroep*
- *systematisch en consistent*⁶¹ zijn.

3.4.1 De letterlijke vertaling van een term

Om een correct woord of woordgroep in de doeltaal te kiezen moet de vertaler de nauwkeurige betekenis van een term in de brontaal begrijpen. Naast de opneming van het concept in zijn hiërarchische positie moet dit worden gezien ook in termen van zijn relatie tot andere concepten. Zoals uit tabel hieronder blijkt, kan de letterlijke vertaling als gevolg van onvoldoende begrip van een term in sommige gevallen tot een onzinnige vertaling leiden:

⁶⁰ Eerenbeemt, *Richtlijnen voor het vertalen van SNOMED CT* (2015):16.

⁶¹ Eerenbeemt, *Richtlijnen voor het vertalen van SNOMED CT* (2015):19-20.

Nederlandse term	Onjuiste vertaling in Slowaaks	Juiste vertaling in Slowaaks
blauwzucht	modré sfarbenie kože	cyanóza
galblaas	žlčový vak	žlčník
hitteberoerte	tepelná mŕtvica	tepelný úpal
huidcorrosie	korózia kože	poleptanie kože
ideaalzwachtel	ideálny obváz	elastický obváz
ontweningsverschijnsel	príznak z vysadenia (napr. lieku)	abstinenčný príznak
zonnebrand	popálenina od slnka	úpal

3.4.2 Kwestie van dubbelzinnigheid

De dubbelzinnigheid oftewel ambiguïteit is bij de medische vertaling een veel voorkomend probleem. De vertaler moet de vertaaloplossingen kiezen om de dubbelzinnigheid en daarmee samenhangende eventuele misverstanden te voorkomen. De eenduidigheid is een van de criteria van de vaktaal om de mogelijkheid van verschillende interpretaties van een term te voorkomen. Maar in de praktijk is het vrijwel onmogelijk dat een term slechts naar één concept verwijst.

Hoewel het voldoen aan dit criterium in de terminologie een ideale situatie zou betekenen, bestaan er in de werkelijkheid veel meer concepten en dingen, die moeten worden genoemd, dan alle naamgevingsopties. Daarom is ook in de terminologie, al was het maar op kleine schaal, sprake van *polysemie*.⁶² Onder het begrip *polysemie* verstaan we in de terminologie het verschijnsel waarbij een benaming in meerdere verschillende betekenissen wordt gebruikt. Op basis van polysemie kan de medische term *aspiratie* drie verschillende concepten representeren: 1. aanzuiging van vloeistof of vaste stof in de bronchi bij een inademing, 2. opzuiging met een spuit, een pomp, 3. verslikking.⁶³

Homoniemen, de woorden die identiek klinken, maar die wezenlijk verschillende betekenissen hebben, bestaan in de medische terminologie niet.⁶⁴ Maar bij het vertalen van de medische teksten kan een situatie ontstaan dat een woord in de medische sfeer en in algemene taal een andere betekenis heeft bijv. *ventilatie*.

⁶² Pavlovič (et al.), *Slovenská lekárska terminológia* (2011):21.

⁶³ Definitie komt uit Everdingen & Eerenbeemt, *Pinkhof Geneeskundig woordenboek* (1998).

⁶⁴ Pavlovič (et al.), *Slovenská lekárska terminológia* (2011):20.

Het principe van eenduidigheid verstoren ook de synoniemen. Sommige synoniemen ontstaan op basis van de behoefte dat de oorspronkelijke naam die een zekere kennis weerspiegelt, door een moderne naam wordt vervangen die de huidige conceptuele inhoud van de term beter omschrijft.

3.4.3 Kwestie van gelijkwaardigheid

In het algemeen is in de Nederlandse en Slowaakse geneeskunde een drietal *synoniemen* vaak voorkomend verschijnsel: Nederlandse/ Slowaakse, Engelse en Latijnse benaming.⁶⁵ Een voorbeeld daarvoor is vernederlandste term *cerebrovasculair accident* (CVA) een vakterm die in de algemene taal als *beroerte*, in het Engels als *attaque* en in het Latijn *apoplexia cerebri* wordt afgebakend. Men gebruikt deze verschillende vormen in de Nederlandse geneeskundige terminologie niet in gelijke mate maar afhankelijk van de doelgroep en de situatie wanneer het nodig is, de stilistische differentiatie tussen vaktaal en algemene taal te maken. Ter vergelijking is *cievna mozgová príhoda* in het Slowaaks een term die meestal in de professionele communicatie wordt gebruikt in tegenstelling tot de benamingen (*mozgová*) *mŕtvica* of (*mozgová*) *porážka* die we vooral in de algemene communicatie kunnen horen. In de vakteksten is het ook mogelijk om de Latijnse synoniemen *iktus* en *apoplexia*⁶⁶ tegen te komen.

In de medische terminologie is het normaal dat termen in de algemene taal als gelijkwaardig met internationale termen worden gebruikt. Ze vervullen de functie van synoniemen en dienen voor de communicatie met leken. In de geneeskunde is dit bijzonder belangrijk omdat men niet kan verwachten dat het brede publiek de medische terminologie zal beheersen die de wetenschappelijke teksten (medische dossiers, bevindingen, medische bijsluiter enz.) bevatten. De jargonwoorden die heel vaak in de medische terminologie worden gebruikt worden niet als officiële synoniemen beschouwd.⁶⁷

Als synoniemen kunnen we evenwel een *doublet* beschouwen. Doublet is een woordpaar bestaande uit een term in de nationale taal en een leenwoord. Er zijn in de

⁶⁵ Pavlovič (et al.), *Slovenská lekárska terminológia* (2011):21.

⁶⁶ Dobiáš, *5P Prvá pomoc pre pokročilých poskytovateľov* (2017):52.

⁶⁷ Pavlovič (et al.), *Slovenská lekárska terminológia* (2011):26.

medische terminologie talrijke voorbeelden ervoor, bijv. *dyspnoe* – *dyspneu*; *distorsie* – *distorsio*; *petechia* – *petechiae* enz.⁶⁸

Een probleemgroep die niet zo vaak in de vertaling van de medische teksten voorkomt zijn *valse vrienden*. Deze naam verwijst naar woorden die in de brontaal en in de doeltaal identiek zijn identiek kunnen lijken, maar in de werkelijkheid volledig verschillende betekenissen hebben. Als voorbeeld kan ons het woord *buiktyfus* (verkorte vorm tyfus) dienen dat dezelfde betekenis als het Engelse woord *typhoid* (*fever*) heeft. Soms wordt deze term “terugver nederlandse tot het tyfoïd”. De Engelse term typhus kunnen we als *vlektyfus* vertalen.⁶⁹

3.4.4 De afkorting

In de huidige hectische tijd is de afkorting (Lat. abbreviatie) van woorden een noodzakelijk onderdeel van bijna elke omvangrijkste publicaties. In de medische wereld gebruikt men verschillende vormen van afkortingen vooral om beknoptheid, doelmatigheid en helderheid van teksten te bereiken.⁷⁰ Gezien de verschillende spellingregels en de schrijfwijze van afkortingen in het Nederlands en het Slowaaks bestaat er geen twijfel over dat ze voor vertalers soms moeilijk vertaalbaar zijn. Bij het eerste gebruik is het belangrijk ook een omschrijving van de afkorting te geven.

In het Nederlands werden de medische acroniemen lange tijd in hoofdletters geschreven. De schrijfwijze “volledig in kleine letters” kregen ze pas nadat sommige ervan in de Nederlandse leken taal ingeburgerd zijn geraakt bijv. *hiv* (*hivziekte*), *aids* (*aidspatiënt*), *ecg* (*ecg-apparaat*) enz. Maar binnen het medische vakgebied gebruikt men nog steeds de schrijfwijze met hoofdletters: HIV, AIDS, ECG.⁷¹

Pinkhof Geneeskundig Woordenboek geeft vier vormen om een woord of een woordgroep te verkorten:

- *initiaalwoord*
- *letterwoord (acroniem)*
- *afkorting*

⁶⁸ Pavlovič (et al.), *Slovenská lekárska terminológia* (2011):21.

⁶⁹ Eerenbeemt, *Richtlijnen voor het vertalen van SNOMED CT* (2015):21.

⁷⁰ P. Řeháčková, *Slovník vybraných zkratk používaných v lékárenství a farmácii*, Hradec Králové: Farmaceutická fakulta v Hradci Králové 2009, p. 8.

⁷¹ Eerenbeemt, *Richtlijnen voor het vertalen van SNOMED CT* (2015):47.

- *verkorting*⁷²

Een *initiaalwoord* wordt gevormd, zoals de naam al zegt, door de beginletters van de woorden van de onderliggende woordgroep. In tegenstelling tot het Nederlands schrijft men nooit de punten in de Slowaakse initiaalwoorden, noch tussen de letters noch aan het einde van de afkorting.⁷³ In een initiaalwoord worden de letters afzonderlijk uitgesproken. Het vertegenwoordigt een zelfstandig naamwoord dat betekent dat het zich ook in de tekst als een zelfstandig naamwoord gedraagt.

Volgens eerdere mededeling kan het lijken dat elk initiaalwoord in de Nederlandse vaktekst uit grote beginletters moet worden samengesteld, integendeel in het Slowaaks worden sommige initiaalwoorden met kleine beginletters geschreven vooral om de dubbelzinnigheid voor te komen bijv. in het geval van de Slowaakse afkorting van de woordgroep *frekvencia dýchania* – fD, *tlak krvi diastolický* – TKd⁷⁴ enz.

Een *letterwoord* of *acroniem* bevat de beginletters van de woorden van de onderliggende woordgroep. In tegenstelling tot het initiaalwoord wordt dit niet afzonderlijk maar als één woord uitgesproken. De richtlijnen van SNOMED CT geven aan dat sommige ingeburgerde letterwoorden in Nederlandse niet-wetenschappelijke teksten met kleine letters geschreven zijn. In het Slowaaks gebruikt men in de Eerste Hulp veel acroniemen die niet in het Nederlands bestaan, bijv. CHLAPE, KLOP, (*zie tab.*)

Tussen afkorting en verkorting ligt het verschil in een punt. Een *afkorting* is een woord waarvan een of meer letters aan het einde zijn weggelaten en dat met een punt wordt afgesloten. Een *verkorting* is daarentegen een deel van een woord dat het volledige woord vervangt en niet met een punt eindigt.⁷⁵

⁷² Everdingen & Eerenbeemt, *Pinkhof Geneeskundig woordenboek*, Houten: Bohn Stafleu Van Loghum 2012, p. 28.

⁷³ S. Ondrejovič (et al.) (red.), *Pravidlá slovenského pravopisu*, Bratislava: Veda 2000, p. 53-54.

⁷⁴ Dobiáš, *5P Prvá pomoc pre pokročilých poskytovateľov* (2017):296.

⁷⁵ Everdingen & Eerenbeemt, *Pinkhof Geneeskundig woordenboek* (2012):28.

vakterm	Nederlands	Slowaaks
<i>initiaalwoord</i>	AED – Automatische Externe Defibrillator) AMI – Acuut Myocardinfarct CPR – Cardiopulmonaire Resuscitatie EHBO – Eerste Hulp bij Ongevallen VF – Ventrikelfibrilleren PNX – Pneumothorax SEH – Spoedeisende Hulp MMT – Mobiel Medisch Team	AED – Automatický externý defibrilátor AMI – Akútny infarkt myokardu KPR – Kardiopulmonálna resuscitácia PP – Prvá pomoc KF – Komorová fibrilácia PNO – Pneumotorax ZZS – Záchranná zdravotná služba –
<i>letterwoord (acroniem)</i>	– – ABCDE (zie glossarium) WAPA-score	CHLAPE – choroby, lieky, alergie, posledný príjem jedla/tekutiny, etiológia (ziekten, medicamenten, allergie, KLOP (zie glossarium) ABCDE –
<i>afkorting</i>	geb. – narodený	nar. – narodený
<i>verkorting</i>	pap test – Papanicolaou test Lab – laboratorium	PAP test – pap test lab – laboratórium

Een probleemgroep hierbij kunnen de buitenlandse, met name Engelse afkortingen vertegenwoordigen. De vertaler moet een bijzondere aandacht aan de betekenis en doelgroep van de tekst geven, waarin zich afkortingen, initiaalwoorden of acroniemen bevinden. Een voorbeeld daarvoor is het initiaalwoord *ATS*. Deze afkorting wordt op *Acid Test Solution*, *Antiserum*, *Antitetanus Serum*, *anterior tarsal syndrome*⁷⁶ enz. bedoeld. In de publicatie *Medische terminologie in praktijk*⁷⁷ wordt dit voorbeeld vermeld: met de afkorting *UV* kan *ultraviolet*, *ulcus ventriculi* (maagzweer) of *urinevolume* bedoelen.

Vertalers moeten bij de keuze voor een initiaalwoord of acroniem zo veel mogelijk [rekening houden met] verregaand ingeburgerde, breed gedragen vaktermen te houden. Het gebruik van kleine letters en hoofdletters is onregelmatig en verschilt per taal en daarbinnen soms per woordcategorie. Zo is ‘AIDS’ een voorbeeld van een Engelstalig acroniem dat in veel niet-Romaanse talen ingang heeft gevonden. Talen als het Spaans en Frans spreken daarentegen van ‘SIDA’, het acroniem voor de omschrijving in die talen. De spellingregels voor het Nederlands beschouwen ‘aids’ als een ingeburgerde ziektenaam en schrijven daarom ‘aids’, niet ‘AIDS’,

⁷⁶ <<http://www.anglo-preklad.sk/image.ashx?i=172682.pdf&fn=>> (geraadpleegd op 2 april 2018).

⁷⁷ L. Moors, *Medische terminologie in praktijk*, Antwerpen-Apeldoorn: Garant 2013, p. 20.

voor. In toenemende mate worden initiaalwoorden en acroniemen in het Nederlands met kleine letters geschreven. (Eerenbeemt 2015:26)

3.4.5 Latijn en Grieks in medisch Nederlands en Slowaaks

In de medische terminologie worden tot nu toe de klassieke talen Latijn en Grieks in grote mate gebruikt. Meer dan 80% van de anatomische nomenclatuur (lat. nomina anatomica) is gebaseerd op Latijnse termen en de rest zijn Griekse anatomische termen.⁷⁸ De klinische terminologie (d.w.z. namen van ziektes, therapeutische procedures en laboratoriumtechnieken) bestaat daarentegen grotendeels uit Griekse termen. Er is hier ook klein aantal Latijnse, Engelse, Arabische, Franse en Italiaanse termen. Volgens Bujalková kunnen we de huidige terminologie definiëren, als volgt:

Anatomische terminologie	Klinische terminologie
• grotendeels Latijnse benamingen • vorm van nomenclatuur • heel weinig invloed op moderne talen • geen eponiemen • relatief onveranderlijk	• grotendeels Griekse benamingen • geen vorm van nomenclatuur • grote invloed op moderne talen • meer dan 30 000 eponiemen • problematisch gesystematiseerd – er ontstaan altijd nieuwe namen van ziektes

Het Latijns en Grieks worden in de medische terminologie nog steeds gebruikt omdat:

- het grammaticale systeem en de woordenschat van deze talen niet veranderen wat voordelig voor medische terminologie is.
- dergelijke terminologie internationale geldigheid heeft en de artsen kunnen deze wereldwijd verstaan – er is geen enkel volk begunstigd of benadeeld.
- Latijnse taal heeft een eenvoudige spelling en uitspraak.
- Latijn beschikt over het vermogen om alles kort, bondig en nauwkeurig te beschrijven.
- bijna bij elk Latijns zelfstandig naamwoord kan een bijvoeglijk naamwoord gevoegd worden.
- het Grieks kan samengestelde woorden vormen die in levende taal een gecompliceerde uitleg of beschrijving zouden vereisen.

⁷⁸ Bujalková, “Quo vadis, terminologia medica?” (2008):323.

- in individuele gevallen dient de term als een "code" die leken van de communicatie uitsluit (de patiënt begrijpt bijv. zijn/ haar diagnose niet en maakt niet overhaast conclusies; het schrijven van recepten).⁷⁹

Zoals gezegd zijn er ook in de Nederlandse en Slowaakse medische terminologie woorden die oorspronkelijk uit andere talen afkomstig zijn maar hun vorm, volgorde en uitspraak werd aan de hedendaagse spelling- en grammaticaregels van het Nederlands en Slowaaks aangepast. Deze woorden staan in het Nederlands bekend als *bastaardwoorden* oftewel *hybride woorden*⁸⁰ genoemd.

De voorbeelden van Griekse afkomst volgen niet meer de Griekse spelling en grammatica omdat ze na enige tijd *gelatiniseerd* worden. Daarom worden deze woorden niet met Griekse letters geschreven en volgen *deels* de spelling en grammatica van het Latijn. Tussen de klassieke en vernederlandste vorm (bastaardvorm) van sommige medische termen bestaan verschillen in spelling die vertaalfouten kunnen veroorzaken.⁸¹ Het *Pinkhof Geneeskundig woordenboek* vermeldt meestal beide varianten, dus de Latijnse of gelatiniseerde term en de vernederlandste term.

Oorspronkelijke schrijfwijze van de Latijnse/Griekse term	Bastaardwoord in Nederlands	Slowaaks equivalent
arrhythmia	aritmie	arytmia
cirrhosis	cirrose	cirhóza
haemorrhagia	hemorragie	hemoragia
gynaecologia	gynaecologie	gynekológia
anthrax	anthrax	antrax
thrombosis	trombosis	trombóza
cystis	cyste	cysta
clinicus	klinisch	klinický
ekchymosis	ecchymose	ekchymóza
rheumatismus	reumatismus	reumatizmus
pneumothorax	pneumothorax	pneumotorax
ophthalm-	oftalm-	oftalmický
encephalitis	encefalitis	encefalitída
asphyxia	asfyxie	asfyxia

⁷⁹ Bujalková, "Quo vadis, terminologia medica?" (2008):322-323.

⁸⁰ Eerenbeemt, *Richtlijnen voor het vertalen van SNOMED CT* (2015):51.

⁸¹ Eerenbeemt, *Richtlijnen voor het vertalen van SNOMED CT* (2015):51.

Er zijn talrijke voorbeelden van de typische accentverschuiving in de medische terminologie. In het woord *thrombosis* vormt *thrombo-* een deel van een oorspronkelijke, Griekse uitdrukking en het wordt met een *h* geschreven. In de vernederlandste vorm, zoals weergegeven in de bovenstaande tabel, vervalt deze letter. Bij het vertalen van de medische vakteksten dient de vertaler dus bedacht te zijn op de veelheid aan verschillen in spelling tussen klassieke vormen en bastaardvormen. Ook de woordvolgorde wordt in de vernederlandste en Slowaakse vorm in sommige gevallen gewijzigd. De woordvolgorde verandert in het geval van verlatijnt Griekse woordgroepen zoals *arthritis rheumatica* of *asthma bronchiale*. In het Nederlands krijgen ze de correcte vormen *reumatische artritis* en *bronchiale astma*⁸² en in het Slowaaks *reumatoidná artritída* en *bronchiálna astma* heeft bovendien de tweede Slowaakse term een synoniem - *priedušková astma*.

Er bestaan in de Nederlandse en Slowaakse medische terminologie ook woorden of woordgroepen die in een zuiver Latijns-Griekse vorm voorkomen, bijv. *diabetes mellitus*, *angina pectoris*, *vertigo* enz. Deze termen zijn internationaal bekend en daarom hoeven niet in de vakteksten te worden vertaald. Maar in sommige talen beschikken ze ook over de verkorte vorm of het equivalent:

	Nederlands	Slowaaks	Duits	Engels
<i>diabetes mellitus</i>	de suikerziekte	cukrovka	die Zuckerkrankheit	diabetes
<i>angina pectoris</i>	de hartkramp	hrudníková/ srdcová angína	die Herzenge	angina
<i>miliaria</i>	de gierstekorrel	potničky	der Hitzepickel	sweat rash
<i>palpitatio cordis</i>	de hartklopping	búšenie srdca	die Herzklopfen	heart fluttering
<i>vertigo</i>	de draaiduizeligheid	závrat	der Schwindel	dizziness

De equivalenten en verkorte vormen gebruikt men vooral in teksten gericht tot het brede publiek en bij de communicatie tussen arts en patiënt. De nieuwe termen die afkomstig zijn uit vreemde talen met name Latijn, Grieks en tegenwoordig vooral uit het Engels worden in de terminologische woordenboeken opgenomen en hun Nederlandse en Slowaakse equivalenten en verkorte vormen zijn in de algemene taalwoordenboeken verkrijgbaar.

⁸² Everdingen & Klazinga & Pols, *Pinkhof Geneeskundig woordenboek* (1998):19.

Bij de vertaling kunnen ook de volgende aspecten problematisch zijn⁸³:

- In het Latijn hebben sommige zelfstandige naamwoorden dezelfde enkelvouds- en meervoudsvorm. Daarom is het niet gemakkelijk deze van elkaar te onderscheiden. In het Nederlands komen deze woorden als leenwoord voor en krijgen een vernederlandste meervoudsuitgang -en. In het geval van het Latijnse woord *casus* dat in het enkelvoud en meervoud dezelfde vorm heeft is de meervoudsvorm in het Nederlands *casussen*. Door de mensen die de Latijnse grammatica niet beheersen kunnen deze regels als onduidelijk worden beschouwd.
- het gebruik van de voorvoegsels *dys-* (slecht, van Grieks *dus*) en *dis-* (ont- van Latijns *dis*) in het Nederlands werd in 1996 in de Woordenlijst veranderd. Maar deze wijziging is gezien de betekenis van beide voorvoegsels een beetje verwarrend. Bovendien was de wijziging niet compleet en er blijven in de Woordenlijst termen zoals *dysartrie*, *dysplasie* en *dysenterie* zonder verandering.
- van oorsprong Griekse woorden met de woorduitgang -*ma* hebben in het meervoud het achtervoegsel -*mata*, bijv. *trauma* – *traumata*. In het Nederlands gebruikt men het equivalent *trauma* dat in het meervoud op -'s eindigt aldus *trauma's*. Maar in het geval van het woord *carcinoma* – *carcinomata* bevat de vernederlandste term het meervoud uitgang -en, aldus *carcinomen*.

Hoewel in bijna elke nationale taal de terminologie voornamelijk met haar eigen middelen wordt opgebouwd, in de Slowaakse medische terminologie is de situatie in dit opzicht veel moeilijker. De nieuwe termen die meestal uit vreemde talen afkomstig zijn worden in het Slowaaks door *mechanische overbrenging*⁸⁴ van de anderstalige term gevormd op grond waarvan er geen Slowaakse benaming voor nodig wordt geacht.

3.4.6 Engels in medisch Nederlands en Slowaaks

Zoals gezegd nemen Latijn en Grieks een belangrijke positie in de gezondheidszorg in binnen het taalgebied van het Nederlands en het Slowaaks in. Maar we kunnen echter

⁸³ Eerenbeemt, *Richtlijnen voor het vertalen van SNOMED CT* (2015):53-62.

⁸⁴ Pavlovič (et al.), *Slovenská lekárska terminológia* (2011):38.

niet het feit over het hoofd zien dat het Engels de tendens heeft om de nieuwe “lingua franca”⁸⁵ in de medische terminologie te worden.

Een groot probleem, volgens Masár, kunnen de gelatiniseerde termen veroorzaken die in de Angelsaksische literatuur zijn ingeburgerd en nu met de Latijnse termen concurreren, vooral in de anatomische nomenclatuur. Masár geeft het volgende voorbeeld aan: de Latijnse term voor *borstbeen-sleutelbeen-tepelspier* (*kývač hlavy*) is *musculus sternocleidomastoideus* en de Engelse term *sternocleidomastoid* waarbij een dilemma is aan welke van deze twee keuzes de voorkeur moet worden gegeven; ofwel de economie van de uitdrukking gerelateerd aan de lengte van het woord of de frequentie van het gebruik ervan.⁸⁶

In veel gevallen komt de schrijfwijze van de Engelse medische terminologie grotendeels met het Latijns overeen. Maar SNOMED CT vermeldt ook voorbeelden, wanneer de Britse schrijfwijze van de Amerikaanse schrijfwijze verschilt, zoals in de volgende gevallen: AE: *edema* vs. BE: *oedema*; AE: *maneuver* vs. BE: *manoeuvre*; AE: *tumor* – BE: *tumour*; AE: *fiber* vs. BE: *fibres*, AE: *sonogram* vs. BE: *sonogramme* enz.⁸⁷

Vandaag de dag verzet men zich niet tegen het overnemen van internationalismen maar benadrukt men de voordelen van parallellisme tussen de nationale en internationale terminologie. Als dezelfde termen overal ter wereld op dezelfde manier zouden worden gebruikt, zou dat enorme voordelen hebben.⁸⁸

Wat betreft van de klinische terminologie overeen, is het Engels momenteel de taal nummer één. De nieuwste resultaten van medisch onderzoek, evenals de nieuwste namen die naar ziekten, laboratorium en medische procedures verwijzen, worden bijna uitsluitend in het Engels gepubliceerd. Maar de belangrijkste componenten - anatomische termen en woordvorming - zijn in de Latijnse en Griekse taal. Hierbij rijst de vraag of het mogelijk is om de Engelse medische terminologie onder de knie te krijgen, zonder de basiskennis van het Latijn.⁸⁹

⁸⁵ Bujalková, “Quo vadis, terminologia medica? (2008):325.

⁸⁶ Pavlovič (et al.), *Slovenská lekárska terminológia* (2011):23.

⁸⁷ Amerikaans Engels vs. Brits Engels zie meer: Eerenbeemt, *Richtlijnen voor het vertalen van SNOMED CT* (2015):49.

⁸⁸ Pavlovič (et al.), *Slovenská lekárska terminológia* (2011):25.

⁸⁹ Bujalková, “Quo vadis, terminologia medica? (2008):326.

3.4.7 Problemen met vertaling van medische eponiemen en geoniemen

Een eponiem (van Grieks *epi* 'bij' + *onoma* 'naam') is in de terminologie van de klinische geneeskunde het kenmerkende fenomeen. Het medisch eponiem is een vakterm die genoemd is naar een of meer personen, meestal de ontdekker van een ziekte, anatomische eenheid, onderzoek enz.⁹⁰ Een *geoniem* is daarentegen een begrip (woordsamenstelling) afgeleid van de aardrijkskundige plaats van herkomst en/of het eerste optreden van een ziekte.⁹¹

Voorbeelden van eponiemen en geoniemen in de klinische terminologie met vertaling naar het Slowaaks:

EPONIEM	<i>Syndroom/ ziekte van Alzheimer</i>	naar dr. Alois Alzheimer	<i>Alzheimerova choroba</i>
	<i>Down-syndroom</i>	naar dr. J. L. Down	<i>Downov syndróm</i>
	<i>Symptoom van Bruns</i>	naar dr. Ludwig Bruns	<i>Brunsov syndróm</i>
	<i>Bloeddrukmeter van Riva-Rocci</i>	naar dr. S. Riva Rocci	<i>tlakomer Riva-Rocci</i>
	<i>Rautek-greep</i>	-	<i>Rautekov hmat</i>
	<i>Manoeuvre van Heimlich</i>	naar dr. H. Heimlich	<i>Heimlichov manéver</i>
GEONIEM	<i>Glasgow Coma Scale/ Glasgow-comaschaal</i>	volgens in Glasgow opgestelde schaal	<i>Glasgowská škála porúch vedomia</i>
	<i>Lymeborreliose</i>	volgens de stad Old Lyme	<i>Lymská borelióza</i>
	<i>Israëlisch Traumazwachtel</i>	-	<i>Izraelský tlakový obváz</i>

Volgens SNOMED CT voldoen de eponiemen niet aan de vereisten van eenduidigheid, taalkundige juistheid en inzichtelijkheid. Maar deze termen zijn diep geworteld in de medische vaktaal en daarom moeten ze ook bij de vertaling worden gedoogd. De terminologie inzake de Eerste hulp bevat ook veel eponiemen en geoniemen.

Voorbeelden van de eponiemen in de Eerste Hulp:

- *Rautek-greep*
- *Manoeuvre van Heimlich*
- *Glasgow-comaschaal*

⁹⁰ Eerenbeemt, *Richtlijnen voor het vertalen van SNOMED CT* (2015):26-27.

⁹¹ Eerenbeemt, *Richtlijnen voor het vertalen van SNOMED CT* (2015):42-44.

- *Handgreep van Heiberg-Esmarch*

Een probleem bij de vertaling van de medische eponiemen en geoniemen bestaat in het feit dat ze geen relevante informatie over de ziekte dragen. De schrijfwijze met betrekking tot beginhoofdletters en het schrijven van een streepje verschillen per doeltaal. Sommige eponiemen moeten worden vervangen vanwege de onduidelijkheid. Een ander nadel is dat een eponiem meerdere betekenissen kan hebben, bijv. lichaampje van Malphigi kan zich in de nieren, in de milt of in de opperhuid bevinden. Ook de naam van een ziekte of syndroom kan naar verschillende personen verwijzen zoals *ziekte van Basedow* wordt in sommige Europese landen gebruikt, *Graves disease* gebruikt men in Angelsaksische literatuur en *ziekte van Flajani* is de Italianse benaming voor dezelfde aandoening namelijk hyperthyroïdie. Maar in enkele gevallen kiezen de artsen een eponiem omdat dit begrip neutraler klinkt dan zijn synoniem, bijv. *Ziekte van Crohn* in plaats van *maagslijmvliesontsteking*. Sommige eponiemen zoals bijv. *Rautekova zotavovacia poloha*⁹² hebben geen equivalent in het Nederlands.⁹³

⁹² J. Pokorný (et al.) (2010), *Lékařská první pomoc*, Praha: Galén, p. 13.

⁹³ Moors, *Medische terminologie in praktijk* (2013):20.

4 Nederlands-Slowaaks glossarium

Het glossarium dat zich aan het einde van deze scriptie bevindt maakt een geïntegreerd deel ervan. Het vormt een voorbeeld voor de verdere juiste keuze van de vertaaloplossing. De Nederlandse termen zijn gebaseerd op de terminologie die in de publicatie *Handleiding Instructeurs Eerste Hulp* van Het Oranje Kruis gebruikt wordt. In sommige gevallen kan ook ander Slowaaks equivalent of synoniem bestaan dan de vertaling in ons Nederlands-Slowaaks glossarium. De Slowaakse equivalenten worden met de publicatie van Viliam Dobiáš *5P Prvá pomoc pre pokročilých poskytovateľov* vergeleken. De definities komen uit het woordenboek *Pinkhof Geneeskundig Woordenboek*. Terwijl sommige termen tot de terminologie van de Eerste hulp behoren, hebben ze in ons glossarium geen definitie omdat ze niet in *Pinkhof Geneeskundig Woordenboek* bestaan.

	Nederlands	Slowaaks	definitie
de	aandoening	ochorenie, choroba	pathologische verandering van (een deel van) het lichaam. <i>zie ook</i> ziekte, syndroom.
de	ABCDE - methode A – airway B – breathing C – circulation D – disability E – exposure/enviroment [E]	ABCDE - medzinárodná schéma A – priechodnosť dýchacích ciest B – dýchanie C – krvný obeh a krvácanie D – poruchy vedomia E – obťaženie a ochrana pred poveternosťou	A – ademweg B – oxygenatie en ventilatie C – circulatie/bloedingen stelpen D – bewustzijn/neurologische uitval E – waarneembare afwijkingen/temperatuur/omgeving
het	ABC-schema A – airway B – breathing C – circulation scheme [E]	schéma ABC A – priechodnosť dýchacích ciest B – dýchanie C – krvný obeh a krvácanie	reanimatieschema met als eerste handeling vrijmaking van de ademweg (airway); bij uitblijvende spontane ademhaling volgt kunstmatige beademing (breathing); bij tekenen van hartstilstand gelijktijdige toepassing van hartmassage (circulation); bij een circulatoir arrest met cardiale oorzaak is echter hartmassage de eerste handeling.
	acuut	akútny, naliehavý, neodkladný, urgentný.	plotseling beginnend en hevig verlopend; <i>bijv.</i> de acute klacht.

de	ademdepressie	respiračná depresia	verminderde ademhaling t.g.v. onvoldoende werking van de cerebrale ademcentra, o.a. bij trauma capitis en intoxicaties.
het	ademen	dýchanie	1. het uitwisselen van gassen (zuurstof, kooldioxide) tussen de lichaamscellen en het bloed 2. ademen.
de	ademhaling 1. normale 2. niet-normale	dýchanie 1. normálne 2. nenormálne	één enkele ademhalingsbeweging, te weten een inademing, gevolgd door een uitademing.
de	ademhalingsfrequentie	frekvencia dýchania (fD)	het aantal ademhalingen per minuut; <i>ook</i> de ademfrequentie.
de	ademhalingsstilstand; apneu [G]	zastavenie dýchania apnoe	toestand van niet-ademhalen, fysiologisch bij de foetus, tijdens bepaalde stadia van de narcose; pathologisch bij verlamming van het ademhalingscentrum, zoals bij poliomyelitis en botulisme, of door ontbrekende prikkeling van het ademhalingscentrum, <i>zie ook</i> dyspneu.
de	adrenaline auto-injector	adrenalinový autoinjektor	een voorgevulde injectiespuit gebruikt in het geval van een ernstige overgevoeligheidsreactie allergische reactie, meestal anafylactische reactie.
de	allergie	alergia	overgevoeligheidsreactie die meteen immunologisch proces gepaard gaat endie wordt veroorzaakt door contact via huidof slijmvliezen met een stof van buiten hetlichaam (allergeen).
de	allergische reactie	alergická reakcia	overgevoeligheidsreactie die onmiddellijk volgt op contact met het allergeen.
de	ambulanceauto	vozidlo záchranej zdravotnej služby, sanitka	een voor het vervoer van zieken en ongevalsslachtoffers ingericht motorvoertuig.
de	ambulancedienst	Záchranná zdravotná služba (ZZS)	
de	ambulancehulpverlener	záchránár asistent	
de	ambulanceverpleegkundige	záchránár sanitár	
de	amputatie, amputatio	amputácia	het afsnijden van een uitwendig lichaamsdeel, i.e.z. bedoeld van extremiteiten, met doorzaging van het bot.
de	anafylaxie; anaphylaxis [G]	anafylaxia	acute, gegeneraliseerde en in principe levensbedreigende immunologische reactie, de anafylactische shock.

de	anamnese [G]	anamnéza	de voorgeschiedenis van een ziekte, zoals die uit mededelingen van de patient of van anderen is te construeren.
het	aneurysma [G]	aneuryzma	plaatselijke verwijding van een bloedvat of het hart; men onderscheidt echte van valse.
de	angina pectoris [L]	angína pectoris	hartkramp, stenocardie, meestal door anoxie van de hartspier ten gevolge van coronariainsufficiëntie.
het	antihistaminicum	antihistaminikum	stof die de werking van histamine tegengaat.
het	antiseptische middel, antisepticum	antiseptický prostriedok	desinfectans.
de	aorta	aorta; srdcovnica	de grote lichaamsslagader.
de	arteriële bloeding		slagaderlijke bloeding.
de	asfyxie, asphyxia [G]	asfyxia	apnoe met de daarmee gepaard gaande hypoxie en hypercapnie, cyanose, bewusteloosheid.
de	aspiratie [L]	aspirácia	1. aanzuiging van vloeistof of vaste stof in de bronchi bij een inademing 2. opzuiging met een spuit, een pomp 3. verslikking.
de	astma; asthma [G] 1. bronchiale astma	astma 1. priedušková astma	aanval van benauwdheid met bemoeilijkte uitademing.
het	aura [L]	aura	het geheel van kortdurende beginverschijnselen voor een epileptische aanval, gepaard gaand met optische of akoestische hallucinaties, bewustzijnsvernauwing, soms daarentegen abnormaal helder bewustzijn.
de	automatische externe defibrillator (AED)	automatický externý defibrilátor (AED)	toestel voor het stoppen van hartfibrilleren d.m.v. een stroomstoot.
de	automutilatie	sebapoškodzovanie	zelfverminking, een vorm van autoagressie.
	beademen	dýchať	het kunstmatig (al of niet m.b.v. apparaten) ventileren van de longen van een patient, zodat er verse lucht (of zuurstof) in- en afgewerkte uitstroomt.
de	beademing	dýchanie	kunstmatige ademhaling, met of zonder apparaten.
het	beademingsdoekje gelaatsdoekje	resuscitačné rúško resuscitačné rúško s ventilom	
de	beademingsmasker	dýchacia (resuscitačná) maska	
de	belemmering	prekážka; obštrukcia	afsluiting, verstopping.

de	benauwdheid, dyspnoe, dyspneu, dyspnoea [G]	dýchavičnosť, dyspnoe	ademnood, kortademigheid, luchthonger, benauwdheid.
de	besmetting	1. nákaza, infekcia	1. overgang van ziektekiemen op een lichaam dat tevoren vrij daarvan was; op een b. kan een ontsteking of een infectie volgen; 2. (minder juist) infectie.
de	bewusteloosheid 1. traumatisch 2. niet-traumatisch	bezvedomie 1. úrazové 2. neúrazové	toestand waarin het bewustzijn is uitgeschakeld; <i>zie ook</i> collaps, coma, syncope.
het	bewustzijn	vedomie	toestand waarin de mens beschikt over besef en inzicht omtrent zijn buiten- en binnenwereld.
de	bewustzijnsstoornis 1. kwalitatief 2. kwantitatief	porucha vedomia 1. kvalitatívna 2. kvantitatívna	stoornis in ontvankelijkheid voor prikkels (<i>bijv.</i> coma, aandachts- en concentratiestoornissen, agitatie) of de cognitieve en affectieve verwerking van prikkels (<i>bijv.</i> de ziekte van Alzheimer, persisterende vegetatieve toestand, akinetisch mutisme en katatonie).
het	bewustzijnsverlies	strata vedomia	verlies van ontvankelijkheid voor prikkels; door trauma, intracraniale ruimte-innemende processen, metabole, toxicologische of farmacologische oorzaken.
de	verdrinking A) bijna-verdrinking	utopenie A) topenie	het doodgaan in of onder water, hetvorkomen door verstikking onder water; als bewijs geldt dat obductie water (met algen of plankton) in de longen aantoont dat tijdens de benauwdheid is 'ingeademd'; bij een overledene die na de dood te water is geraakt, wordt geen water in de longen aangetroffen. A) wanneer iemand in het water is gevallen en water heeft binnengekregen.
de	blaar A) bloedblaar B) drukblaar, wrijvingsblaar C) brandblaar	pľuzgier A) krvný pľuzgier B) tlakový pľuzgier, bula, otlak, mozol' C) pľuzgier od popálenia	vloeistofophoping onder de hoornlaag van de huid
het	blaas	vezikula	1. vesica 2. bladder 3. (minder juist) blaar
het	bloedbraken, haematemesi [G]	vracanie krvi, hemateméza	het spugen van uit de tractus digestivus afkomstig bloed; words veroorzaakt door o.a. varicesbloeding in de slokdarm.

het	bloeddruk	krvný tlak	de druk in het arteriole systeem; gewoonlijk wordt de arteriole b. bedoeld.
de	bloeddrukmeter van Riva-Rocci	tlakomer	apparaat ter indirecte meting van de bloeddruk d.m.v. een holle manchet die, om de bovenarm gelegd, words opgeblazen tot de polsslag niet meer words gevoeld, of met de stethoscoop op de a. brachialis niet meer wordt gehoord; de holte van de manchet is met een manometer verbonden, waarop de bereikte druk is of te lezen; <i>syn.</i> sfygmomanometer.
de	bloeddrukverlager	prostriedok na zníženie krvného tlaku	antihypertensivum; bloeddrukverlagend middel; <i>syn.</i> hypotensivum.
het	bloederig slijm	krvavý hlien	
de	bloeding, hemorragie <i>bijv.</i> A) intracerebrale b. B) inwendige b. C) aderlijke b. D) slagaderlijke b. E) capillaire b.	krvácenie, hemoragia <i>napr.</i> A) intracerebrálne krvácenie B) vnútorné krvácenie C) žilné k D) tepenné k. E) kapilárne k.	het uittreden van bloed uit een of meer beschadigde bloedvaten; <i>syn.</i> haemorrhagia[G] A) cerebrovasculaire aandoening met bloeding in hersenweefsel, meestal t.g.v. arteriosclerose en hypertensie; veroorzaakt acute hoofdpijn, bewustzijnsverlies en neurologische uitval afhankelijk van betrokken hersendeel. B) bloeding in het lichaam, waarbij geen bloed naar buiten afvloeit.
de	bloedsomloop kleine/grote	krvný obeh malý/ veľký	kleine b. = longcirculatie grote b. = lichaamscirculatie.
de	bloedstolling	zrážanie krvi	het proces waarbij uit bloed of uit plasma een stolsel ontstaat onder invloed van de bloedstollingsfactoren.
de	bloedsuiker	cukor v krvi (glykémia)	[onjuiste, maargangbare term], de in het bloed voorkomende glucose.
de	bloedtoevoer	prekrvenie	
de	bloedverdunner / de stollingsremmer / het antistollingsmiddel	liek na riedenie krvi	anticoagulans, stof die de stolling van het bloed tegengaat; men onderscheidt directe (o.a. heparine) en indirecte a. (de stof beïnvloedt de productie van stollingsfactoren, <i>bijv.</i> coumarine).
het	bloedverlies	strata krvi	
de	blusdeken/branddeken	hasiaca deka, protipožiarná prikrývka	
de	borstcompressie	kompresia hrudníka	
de	botbreuk, fractuur	zlomenina kosti, fraktúra (kosti)	een onderbreking van de continuïteit van het bot; <i>syn.</i> breuk, fractura.

het	braken	zvracanie	het door de mond uitwerpen van maaginhoud t.g.v. antiperistaltiek.
de	buikademhaling	brušné (bránicové) dýchanie	a. door contractie van het diafragma en verslapping van de buikspieren, zichtbaar aan het op en neer gaan van de buik.
de	bult	opuch	
de	capillaire vullingstijd	kapilárny návrat	
de	cardiopulmonale resuscitatie (CPR)	kardiopulmonálna resuscitácia (KPR)	reanimatiehandelingen ter ondersteuning van circulatie en ventilatie, bestaande uit kunstmatige beademing en hartmassage.
	cerebrovasculair accident (CVA)	cievna mozgová príhoda (CMP), iktus, apoplexia	acute verstoring van de cerebrale circulatie met focale neurologische uitvalsverschijnselen; <i>syn.</i> apoplexia cerebri, beroerte, attaque.
de	circulatie	obeh	omloop, stroom (van bloed, lymfe, liquor).
de	A) circulatoriestilstand	A) (náhle) zastavenie krvného obehu (NZO)	A) stilstand van de bloedstroom in het gehele lichaam; oorzaak meestal een hartstilstand.
	coldpack	chladiace vrecko	
de	collaps [L]	kolaps, mdloba, <i>syn.</i> synkopa	flauwte, bezwijming, een meestal op psychogene basis plotseling intredende stoornis in de circulatie, met vnl. cerebrale verschijnselen: duizelingen, hoofdpijn, sterretjes-zien, spierverslapping, bewustzijnsverlies; <i>syn.</i> syncope.
de	coma	kóma	1. diepe bewusteloosheid 2. een optische fout in de beeldvorming via een lens, meestal doordat het projectievlak niet loodrecht staat op de lichtstralen.
de	convulsie	kfč	stuip, hevige onwillekeurige, spasmodische spiercontractie.
het	crush syndrome [E]	syndróm z pomliaždenia	een bij zwaar stomp trauma van spieren zich ontwikkelend compressiesyndroom (tubulovasculair syndroom van de nieren); kan leiden tot acute nierinsufficiëntie, shock, hemo(myo) globinurie en lower-nephron nephrosis.
	cyanose	cyanóza	blauwe verkleuring, i.h.b. van huid en slijmvliezen, door overmaat van gereduceerde hemoglobine in het bloed.

de	defibrillatie	defibrilácia	het reguleren van het hartritme bij boezemfibrilleren (en andere ernstige hartaritmieën die niet op medicamenteuze therapie reageren), door een gelijkstroomstoot; <i>syn.</i> cardioversie, cardioconversie, elektroconversie.
de	deformiteit	deformita	het resultaat van deformatie; standsafwijking.
de	dehydratie	dehydratácia, odvodnenie	1. ontwatering, wateronttrekking; 2. de toestand die daarvan het gevolg is; <i>syn.</i> uitdroging.
de	demping	útlm	het geluid dat men hoort bij het percuteren van een niet-luchthoudende massa.
de	desoriëntatie [F]	dezorientácia	gebrekig oriëntatievermogen m.b.t. plaats, tijd, personen of dingen.
het	diabetes mellitus [G], suikerziekte	diabetes mellitus, cukrovka	stoornis in de koolhydraatstofwisseling t.g.v. verstoorde insulinehuishouding, met als kenmerkende symptomen hyperglykemie en glucosurie.
de	diagnose	diagnóza	1. herkenning, onderscheiding, vaststelling van een aandoening 2. de naam van de bij een patient geconstateerde aandoening.
de	diarree	funkčná hnačka	1. abnormaal frequente lozing van ongevormde, niet-ingedikte feces 2. (minder juist) de dunne ontlasting zelf.
het	diplopia diplopie [G]	diplopia, dvojité videnie	dubbelzien.
het	doof gevoel	“hluchý pocit”, necitlivosť	met gestoorde sensibiliteit.
de	doorbloeding	prekrvenie	mate waarin een weefsel van bloed wordt voorzien, afhankelijk van de toe- en afvoerende vaten, de bloeddruk en viscositeit.
de	ecchymose [G]	ekchymóza	kleinvlekkige bloeding in de huid of in een slijmvlies.
de	eczeem, eczema [G]	ekzém	jeukende ontsteking van de huid met wisselend, vaak chronisch verloop, gekenmerkt door een onscherp begrensde, grillig gevormde, polymorfe eruptie, d.w.z. uit meerdere efflorescenties bestaand.
de	eerstehulpverlening	poskytnutie prvej pomoci	
	EHBO-doos	lekárnička	

de	elastische zwachtel	elastický obvaz	
de	elektrische schok	elektrický (výboj) šok	
de	elektrode	elektroda	
de	embolie embolia [G] A) longembolie B) hersenembolie <i>syn.</i> herseninfarct	embólia A) pľúcna embólia B) mozgová embólia, <i>syn.</i> mozgová porážka, cievna mozgová príhoda (CMP)	1. het blijven steken van een embolus in een bloed- of lymfevat. 2. het losraken en meegesleept worden van een embolus, die elders blijft steken. A) plotselinge afsluiting van een longarteriedoor door een embolus (meestal een losgeraakt stuk van een thrombus elders in het lichaam, maar soms vet, lucht, een corpus alienum), dikwijls met snel dodelijke afloop. B) afsluiting van een bloedvat in de hersenen door een bloedstolsel, b.v. afkomstig van een a.-carotisstenose, gestoorde bloedstolling of afwijkingen aan hartkleppen.
de	epilepsie	epilepsia	vallende ziekte, gekenmerkt door insulpen van een bepaald patroon; <i>epileptische aanval.</i>
de	epistaxis [G]	epistaxa, krvácanie z nosa	neusbloeding, bloedneus
de	etsing	poleptanie	beschadiging van slijmvliesweefsel van bijv de slokdarmwand door een caustische stof.
de	fibrillatie A) atriumfibrillatie, boezemfibrillatie B) ventrikelfibrillatie, kamerfibrillatie	fibrilácia A) fibrilácia predsiení B) komorová fibrilácia	irregulaire, asynchrone contracties van hartspiergedeelten; opvallend is het chaotische, ongecoördineerde, ineffectieve karakter van de contracties. A) fibrilleren van de boezemspier. B) fibrilleren van de kamerspier.
de	gaspig (agonale, gaspende ademhaling)	gaspig (agonálne, lapavé dýchanie)	geforceerde, abnormale inademing; vaak bij dysfunctioneren van het respiratoire centrum in de hersenstam.
	Glasgow Coma Scale [E]	Glasgowská škála porúch vedomia	objectieve meetmethode ter bepaling van comadiepte en globale prognose na traumatisch en niet-traumatisch coma waarbij punten worden toegekend aan het openen van de ogen en de motorische en verbale reacties; <i>syn.</i> Glasgow-classificatie.
de	glucose [G], druivensuiker	glukóza, hroznový cukor	dextrose, een met galactose stereo-isomeer monosacharide.
de	Glykemie A) hyperglykemie [G] B) hypoglykemie [G]	glykémia A) hyperglykémia B) hypoglykémia	bloedssuikergehalte A) overmaat aan glucose in het bloed; B) te laag glucosegehalte van het bloed.

de	hallucinatie [L]	halucinácia	zinsbedrog dat door de patient als realiteit wordt ervaren.
de	hartdood	náhla srdcová smrť	dood als gevolg van het uitvallen van de hartwerking; de term wordt gewoonlijk gebruikt in de uitdrukking “plotse hartdood”.
het	hartfalen	zlyhanie srdca	syndroom waarbij het hart als pomp tekortschiet; <i>syn.</i> hartinsufficiëntie, decompensatio cordis [L].
het	hartinfarct	srdcový infarkt, infarkt srdcového svalu	necrose van hartspierweefsel door plaatselijke ischemie t.g.v atherosclerose van de kransslagaderen.
de	hartklopping, palpitatio cordis [L]	búšenie srdca, palpitácie	trekking, klopping.
de	hartmassage	masáž srdca	ritmische compressie van het (vrijwel) stilstaande hart, waardoor men kunstmatig een minimale bloedsloop op gang houdt in de hoop dat het hart zijn werking snel zal hervatten.
het	hartritme	srdcový rytmus	regelmatige beweging van het hart
de	hartritmestoornis, aritmie, arrhythmia [G]	porucha srdcového rytmu, arytmia	elke abnormaliteit van het hartritme, inclusief tachycardieën en irregulariteit.
de	hartstilstand	zastavenie srdca	het plotseling ophouden van de bloedcirculatie t.g.v. kamervibrilleren of asystolie van het hart.
de	heimlichmanoeuvre, manoeuvre van Heimlich	Heimlichov manéver	bij stikkingsgevaar doordat een voedselprop de trachea afsluit, kan de prop worden verwijderd door een helper die met beide vuisten tussen de ribbenbogen door het middenrif omhoog drukt, hetgeen een verhoogde intrathoracale druk teweegbrengt.
de	hematoom [G] A) monocle-hematoom, brillhematoom	hematóm A) okuliarový hematóm	bloedbuil, bloeduitstorting. A) brilvormig hematoom door bloeduitstorting in het orbitale weefsel en in de oogleden, soms een symptoom van schedelbasisfractuur.
het	hepatitis B	hepatitída typu B	een vorm van virushepatitis; wordt via bloed en met bloed besmette producten (i.h.b. naalden) overgebracht, met een incubatieperiode van 45-160 dagen en langdurende viremie; <i>syn.</i> spuit-h.
het	hepatitis C (geelzucht)	hepatitída typu C	veroorzaakt door het hepatitis-C virus; wordt via bloed en met bloed besmette producten (i.h.b. naalden) overgebracht; <i>syn.</i> non-A-non-B-hepatitis.
de	herbeleving	oživenie	
de	hersenkneuzing	pomliaždenie mozgu	

de	hersenschudding	otras mozgu	een acuut optredende toestand, veroorzaakt door uitwendig geweld, waarbij onmiddellijk bewusteloosheid intreedt, neurologische haardsymptomen ontbreken, en herstel in korte tijd plaatsvindt; <i>syn.</i> slight concussion[E], commotio cerebri [L].
de	hitteberoerte, hyperthermie	prehriatie, tepelný úpal, hypertermia	optredend bij gepredisponerde patiënten (i.h.b. ouderen) bij een hoge omgevingstemperatuur (>40 graden Celsius) en een hoge vochtigheidsgraad (>60%); gaat gepaard met neurologische verschijnselen, soms ook coma; <i>syn.</i> warmtesteek, heliose, ictus solis, insolatie, siriase, sun stroke
	HIV	HIV	humaan immunodeficientievirus; <i>syn.</i> humane immunodeficiency virus [E].
de	huidcorrosie	poleptanie	
de	huidirritatie	podráždenie pokožky (kože)	
het	huidontsmettingsmiddel	dezinfekčný sprej	
de	huiduitslag, exantheem	vyrážka, exantém	uitslag van de huid, dikwijls als symptoom van een acute infectieziekte.
de	hulpverlening	poskytnutie prvej pomoci/zdravotnej starostlivosti	
de	hulpverleningssituatie	situácia, ktorá vyžaduje poskytnutie zdravotnej starostlivosti	
	hypoallergeen	hypoalergénny	minder allergeen, in mindere mate leidend tot een allergische reactie; <i>ant.</i> hyperallergeen.
de	immobilisatie	imobilizácia, znehybnenie	1. onbeweeglijke fixatie van een lichaamsdeel d.m.v. spalk of verband; 2 opheffing van de beweeglijkheid van bacterien door een bepaalde antistof (immobilisine).
het	inademen	vdýchnutie	het via de luchtwegen aanzuigen van lucht ter ventilatie van de longen; <i>syn.</i> inspireren.
de	infectieziekte	infekčné ochorenie	ziekte die ontstaat door een algemene infectie; er zijn een aantal infectieziekten, met uiteenlopende besmettelijkheid (lepra, longpest) en variërende besmettingsweg (aerogene, fecale, contactbesmetting, enz).

het	insuline A) insulinepen	inzulín A) inzulínové pero	een door de β -cellen in de eilandjes van Langerhans in het pancreas naar het bloed afgescheiden hormoon dat het bloedsuikergehalte doet dalen. A) pen waarin kleine flacons met insuline kunnen worden geplaatst; voorop wordt een naald geschroefd, waarna een door de patient bepaalde hoeveelheid insuline uit deze flacon wordt ingespoten.
de	intoxicatie [G] A) waterintoxicatie	predávkovanie, intoxikácia A) preťaženie vodou; intoxikácia vodou	vergiftiging. A) onvermogen om een overmaat aan water uit te scheiden, m.a.g. verhoogde hersendruk, insulpen en coma.
de	irritatie	podráždenie	prikkeling, prikkelingstoestand
de	ischemie	ischémia	bloedleegte door belemmering in de aanvoer van bloed, bij vernauwing of organische afsluiting van het aanvoerend vat; <i>syn.</i> bloedleegte.
de	isoleerdeken	izotermická fólia	
de	keten van overleven	záchranná reťaz	
	kiemvrij	sterilný	
de	kinlift	Manéver „prst – brada“	
de	koorts	horúčka	1. verhoging van de lichaamstemperatuur tot boven de 38°C; 2. ziekte (meestal een infectieziekte) die met temperatuurverhoging gepaard gaat.
de	koortsstuip, koortscnulsie	febrilný křč	gegeneraliseerde tonisch-klonische trekkingen, meestal bij snel stijgende lichaamstemperatuur; treedt voornamelijk op in de leeftijd van 6 maanden tot 4 jaar.
de	koude rilling	zimnica	onwillekeurige ritmische samentrekking van spieren en spiergroepen bij iemand met (snel) oplopende lichaamstemperatuur; wordt veroorzaakt door een ontregeling van het temperatuurregulerende centrum door het vrijkomen van pyrogene stoffen, zoals prostaglandine E; wijst in het algemeen op de aanwezigheid van bacterien of bacteriele producten (endotoxinen) in de bloedbaan.
de	kramp, spasm [L]	křč, spazmus	onwillekeurige spiercontractie, vaak gepaard met pijn.
de	luchtweg	dýchacie cesty	

de	luchtwegverwijder, bronchodilatator	inhalátor, bronchodilatátor	<i>syn.</i> bronchodilatans.
de	Lymeborreliose	Lymská borelióza	infectie met <i>Borrelia burgdorferi</i> , een door teken overgebrachte spirochetose; <i>syn.</i> Lyme-ziekte.
de	maaginhoud	žaludočný obsah	
de/het	medicijn	liek	geneesmiddel, medicament, farmacon [G].
de	meningitis [L]	zápal mozgových blán, meningitída	hersenvliesontsteking, ontsteking van de meninges.
	miliaria	miliaria	huidaandoening bij overvloedig zweten, terwijl de uitvoergangen van de zweetklieren afgesloten zijn, bijv. door hyperkeratose; er ontstaan dan kleine blaasjes ter grootte van een milium; <i>syn.</i> sudamina.
de	mitella (driekante/driehoekige doek)	trojrohá šatka	driekante/driehoekige doek, armslinger, een om de nek geslagen doekverband dat de arm steunt.
het	Mobiel Medisch Team (NL)	Vrtuľníková záchranná zdravotná služba (SK)	
de	Mond, Spraak, Arm test		
de	nausea	nauzea, nevoľnosť	misselijkheid.
de	nekspalk	fixačná krčná dlaha (golier)	
de	oedeem [G]	edém, opuch	zwelling.
de	onderkoeling	podchladenie	een centrale lichaamstemperatuur van 31 graden Celsius of lager.
de	ontsmetting, desinfectie	dezinfekcia	zo goed mogelijke (lokale) eliminering van ziekteverwekkers, niet identiek met sterilisatie (totale eliminering).
de	ontsteking, inflammatie, inflammatio [L]	zápal	een ziekteproces dat te beschouwen is als de reactie van weefsel op een schadelijke (fysische, chemische, microbiele, of immunitaire) prikkel.
de	ontwenningverschijnsel	abstinenčný príznak	ziekelijk verschijnsel, dat zich voordoet bij plotselinge onthouding van een stof (morfine, alcohol) waaraan iemand verslaafd is; <i>syn.</i> onthoudingsverschijnsel, abstinentieverschijnsel.
de	ontwrichting, distorsie, distorsio [L]	vyklbenie	luxatie, verstuijing, verzwikking, gewelddadige rekking en scheuring van het gewrichtskapsel, ev. ook van de gewrichtsbanden, met bloeduitstorting om of in het gewricht.
de	oogdouche	očná sprcha	
de	overlevingskans	šanca na prežitie	

de	oververhitting	prehriatie	hyperthermie, verhoogde lichaamstemperatuur die onder fysiologische omstandigheden optreedt, bijv. bij lichamelijke inspanning of een hoge omgevingstemperatuur; i.t.t. koorts gaat hyperthermie niet gepaard met een gevoel van malaise.
de	paniekaanval	záchvat paniky	discrete periode van intense angst met acuut optredende symptomen als hartkloppingen, zweten, duizeligheid en ademnood; treedt bijv op bij enkelvoudige fobie, sociale fobie, PTSS en paniekstoornis.
	paracetamol	paracetamol	
de	parasiet	parazit, cudzopasník	1. een organisme dat zich voedt op en ten koste van het lichaam van een ander organisme (de gastheer); 2. defecte partner van een dubbelmonstrum, die intra-uterien blijft voortleven door parasitering op de andere partner (autosiet).
de/het	petechia, petechiae [I]	petechia	puntvormige huidbloedingen.
de	pijn	bolest'	onaangename sensorische en emotionele ervaring die in verband wordt gebracht met bestaande of dreigende weefselbeschadiging of wordt beschreven in termen van weefselbeschadiging; pijn is zowel een gewaarding (bewust worden van een prikkel die pijn veroorzaakt) als een emotionele ervaring; <i>syn.</i> algos, odyne [G] , dolor, poena [L].
de	pijnbestrijding, pijnstilling	tlmenie, zmiernenie bolesti, úl'ava od bolesti	medicamenteuze en niet-medicamenteuze maatregelen om de pijngewaarwording te onderdrukken of te verminderen; <i>bijv.</i> d.m.v. NSAID's, opiaten, operaties en psychotherapie.
de	pleister [L]	náplast'	emplastrum [G]
de	pneumonie, pneumonitis [L]	zápal p'íc, pneumónia	longontsteking
de	pneumothorax [G], klaplong	pneumotorax	aanwezigheid van lucht (gas) in de pleuraholte of buiten de pleura (artificieel aangebracht, spontaan of traumatisch ontstaan).
de	pols	pulz	1. het grensgebied tussen hand en onderarm; 2. de arteriole klopping, teweeggebracht door de hartcontracties, zoals deze door palpatie van een slagader te voelen is; <i>syn.</i> pulsus [L.], sphygmus [G.].

de	pupilverandering	zmena veľkosti zreníc	
de	pus [L]	hnis	etter, dun- of dik-vloeibare brij van vervallen weefselementen, ontstekingsexsudaat, leukocyten en (levende en dode) bacterien; <i>syn.</i> pyon [G].
het	rabiës [L]	besnota	een door het rabies-virus veroorzaakte zoönose die overal ter wereld voorkomt, in het bijzonder bij honden, wolven, vossen, katten, skunks, vleermuizen, en die door de beet van een besmettelijk dier op andere dieren, ook op de mens kan overgaan; <i>syn.</i> hondsdolheid, lyssa.
de	Rautek-greep	Rautekov manéver	wijze van vervoer van een (bewusteloos) slachtoffer waarbij men deze van achteren benadert, de armen onder diens armen steekt, een der onderarmen van het slachtoffer met beide handen vastgrijpt en de hangende persoon zo achterwaarts voorttrekt.
de	reanimatie	resuscitácia, oživovanie	het bijbrengen van een bewusteloze of schijn-dode; <i>syn.</i> resuscitatie.
het	reflex A) hoestreflex	reflex A) reflex kašľa /kašľací reflex	1. weerkaatsing 2. onmiddellijke, onwillekeurige reactie van het lichaam bij prikkeling van een receptor; de reactie is gewoonlijk een spiercontractie of kliersecretie. A) reflectoire hoeststoot bij prikkeling van het slijmvlies der luchtwegen.
het	retrograde amnesie	spätňá strata pamäti/retrográdna amnézia	verlies van herinnering aan hetgeen voor het veroorzakende trauma is gebeurd
de	RICE methode R – Rust I – Ijs C – Compressie E – Elevatie	KLOP K – kľud L – ľad O – obváz P – polohovanie	
de	schedelbasisfractuur	zlomenina spodiny lebky	botbreuk van het onderste deel van de schedel, de benige basis waarop de hersenen rusten.

de	shock	šok	1. klinisch syndroom na ernstig letsel of bij ernstige ziekte; het syndroom berust op een wanverhouding tussen de hoeveelheid circulerend bloed en de omvang van de vaatbaan, en wordt klinisch gekenmerkt door daling van temperatuur en bloeddruk, bleekheid, angst, onrust, zwakke snelle pols, kleine polsdruk, oligurie, klamme huid, ingevallen gelaat met spitse neus en holle ogen; bij de toxisch-infectieuze s. Is de huid droog, warm en rood; 2. sterke emotionele stoornis.
het	slachtoffer	obet', postihnutý	
het	beet <i>bijv.</i> A) slangenbeet B) tekenbeet	uhryznutie <i>napr.</i> A) uhryznutie hadom B) uhryznutie kliešťom	A) beet van een slang, meestal in een extremiteit, te herkennen aan twee steekwondjes die een centimeter uit elkaar liggen.
het	slijmvlies	sliznica	mucosa [L]
de	solo-ambulance		
de	somnolentie [L]	spavosť, somnolencia	slaperigheid, iets verlaagde bewustzijnstoestand.
	sopor [L]	sopor	diepe slaap, toestand van bewustzijnsdaling, dieper dan bij somnolentie, maar minder dan bij coma; de patient kan door sterke prikkels tijdelijk worden gewekt.
de	spalk	dlaha	lat, plank, metaaldraad tot steun en fixatie van fractuurstukken.
de	Spoedeisende Hulp (SEH)		
de	stabiele zijligging	stabilizovaná poloha	
de	stoornis	porucha	
de	stridor	stridor, piskľavé dýchanie	piepend, gierend ademhalingsgeluid bij vernauwing van de luchtwegen.
het	symptoom [G]	symptóm, prejav ochorenia	ziekteverschijnsel, manifestatie, uiting van een ziekte. Men onderscheidt objectieve en subjectieve symptomen.
de	tekenverwijderaar (tekentang/pincet)	pinzeta na odstraňovanie kliešťá	
de	tensie A) hypertensie B) hypotensie	tenzia, tlak A) hypertenzia B) hypotenzia	spanning, druk (<i>bijv.</i> bloeddruk, oogdruk) A) bij herhaalde metingen vastgestelde verhoogde bloeddruk, d.w.z. diastolische druk van 95 mmHg of hoger en systolische druk van ten minste 160 mmHg B) verminderde druk of spanning, meestal in de zin van te lage bloeddruk

de	tetanus	tetanus	ernstige acute ziekte t.g.v. wondinfectie met <i>Clostridium tetani</i> , de tetanusbaci; deze scheidt een neurotoxine af (tetanus-toxine, tetanospasmine), die pijnlijke tonische spierkrampen teweegbrengt, het eerst in de masseter, vandaar de volksnaam "klem, "kaakklem" (trismus).
	- thermie [G] A) hypothermie B) hyperthermie	- termia A) hypotermia, podchladenie B) hypertermia, prehriatie	verwijst naar de relatie tot lichaamstemperatuur A) een centrale lichaamstemperatuur van 35 graden Celsius of lager, bijv a.g.v. sterk warmteverlies in de koude, <i>zie ook</i> onderkoeling B) <i>zie</i> oververhitting.
de	tintelingen	brnenie, mravčenie, třpnutie	
het	trauma [G] <i>bijv.</i> A) hoogenergetische t. (HET), <i>syn.</i> elektrisch letsel B) inhalatietrauma	zranenie, poranenie, úraz <i>napr.</i> A) úraz elektrickým prúdom a bleskom, úraz vysokým napätím B) inhalačná trauma	1. letsel, laesie, verwonding; 2. de traumatiserende kracht A) beschadiging van weefsel t.g.v een elektriciteitsongeval. B) letsel van de luchtwegen door inademing van bete lucht of rook (brand) of prikkelende gassen (chloor e.d.).
de	traumahelicopter		
het	trombose, thrombosis [G]	trombóza	intravasculaire vorming van een bloedstolsel (thrombus).
het	uitgebreide lichamelijke (top tot teen) onderzoek	rozšírené vyšetrenie postihnutého (od hlavy k päťám)	
de	uitputting	únava, vyčerpanie	onvermogen om nog meer arbeid te verrichten; de zwakste schakel in het grote aantal elkaar versterkende factoren (neuraal systeem, ademhaling, circulatie en spieren) lijkt individueel bepaald te zijn; van belang zijn o.a. depletie van neurotransmitterstof, melkzuurstapeling, gelimiteerde hartarbeid, dehydratie, temperatuurstijging en belasting van de ademhalingsspieren; <i>syn.</i> exhaustie.

het	vegetatief A) vegetatieve verschijnselen	vegetatívny A) vegetatívny príznak	1. m.b.t. groei en voeding; bijv. v-ieve functies (vgl. animale functies); 2. buiten het bewustzijn om. A) verschijnselen die optreden t.g.v activering van het vegetatieve (autonome) zenuwstelsel, b.v misselijkheid, perifere vasoconstrictie en zweten bij duizeligheidsaanvallen of tranenvloed en conjunctivale roodheid bij neuralgie van Horton.
de	ventilatie A) hyperventilatie B) hypoventilatie	ventilácia A) hyperventilácia (panické dýchanie) B) hypoventilácia	1. toevoer van verse en afvoer van afgewerkte lucht; 2. het ademhalingsproces; 3. beademing. A) geforceerde ademhaling waardoor een toestand van hypercapnie ontstaat, B) tekortschietende ademhaling, waardoor het bloed onvoldoende wordt geoxygeneerd.
het de de	verband <i>bijv. ook</i> A) steriele verbanddoek B) verbandwatte	obväz <i>napr. aj</i> A) sterilný o. B) obvázová vata	zwachtel of omwinding, dient ter bescherming van een wond; bijv. drukverband, elastiek verband, dasverband, noodverband, tape.
de	verbranding 1. erythemvorming 2. blaarvorming 3. necrose 4. verkoling	popálenina 1. začervenanie 2. tvorba pľuzgierov 3. nekroza 4. zuhoľnatenie	verschijnselen t.g.v. direct (warme vloeistoffen, vuur, strijkbout) of indirect (straling, bijv. zon) thermisch letsel; men onderscheidt vier verbrandingsgraden op basis van de symptomen: erythemvorming; blaarvorming; necrose [G]; verkoling; <i>syn.</i> combustie, combustio [L]; <i>zie ook</i> wond, brandwond.
de	verlamming	ochrnutie	falende functie van een motore zenuw of van een effectororgaan (spier, klier).
de	verstuiking	podvrtnutie, distorzia	gewelddadige rekking en scheuring van het gewrichtskapsel, ev. ook van de gewrichtsbanden, met bloeduitstorting om of in het gewricht; <i>syn.</i> distorsie [L], verzwikking.
	vertigo [L]	závrat, vertigo	duizeling, duizeligheid.
het	virus [L]	vírus	infectieuze biologische eenheid zonder celstructuur, zonder enzymen, niet in staat zelfstandig te leven, kan zich alleen in cellen handhaven en vermenigvuldigen.
de	vitale functie	životná funkcia	het bewustzijn, de ademhaling en de bloedsomloop (circulatie).

de	voedselallergie	potravinová alergia	voedselovergevoeligheid waarbij een immunologisch mechanisme kan worden aangetoond of verondersteld.
de	WAPA-score		AVPU score (Alert, Verbal, Pain, Unresponsive)
de	wond, vulnus [L] (povrchová/ hlboká) 1. bijtwond 2. bloedende wond 3. brandwond 4. kneuswond 5. ontstoken wond 6. schaafwond 7. scheurwond 8. schotwond 9. snijwond 10. steekwond	rana, poranenie (oppervlakkig/ diepe) 1. rana po uhryznutí 2. krváčajúca r. 3. popálenina 4. tržná r. 5. zapálená r. 6. odrenina 7. tržná r. 8. strelná r. 9. pohryznutie 10. bodná rana	plotselinge gewelddadige verbreking van de natuurlijke samenhang van weefsel(s), met neiging tot genezing.
de	zelfmoordpoging	pokus o samovraždu	
het	zestientje	sterilné gazové štvorce	steriel gaasje, kompres.
de	ziekte	choroba, ochorenie	verstoring van de gezondheid (definitie van de Wereldgezondheidsorganisatie), stoornis van de normale functies van het lichaam (of delen daarvan), of van de geest; bij de somatische ziekten zijn meestal, bij de psychische ziekten soms organische afwijkingen aantoonbaar; vele ziekten zijn genoemd naar de eerste beschrijvers, een landstreek, symptoom, kenmerk, verwekker, overbrenger of de patient bij wieze het eerst is geconstateerd.
de	zonnebrand		eerste-gradsverbranding van de huid door zonbestraling; <i>syn.</i> erythema solare [G].
de	zuurstoftoediening	okysličovanie	
het	zweer	vred	oppervlaktedefect, dieper reikend dan epidermis of slijmvlies, ontstaan door verval van weefsel, en met weinig neiging tot genezing. ⁹⁴

⁹⁴ Definities in de volledige versie zie Everdingen & Eerenbeemt, *Pinkhof Geneeskundig woordenboek*, (1998).

Afkortingen:

[E]	Engels
[F]	Frans
[G]	Grieks
[I]	Italiaans
[L]	Latijn
a.g.v.	als gevolg van
ant.	antoniem
bv., bijv.	bijvoorbeeld
d.m.v.	door middel van
ev.	eventueel
i.e.z	in engere zin
i.h.b.	in het bijzonder
i.t.t.	in tegenstelling tot
m.b.t.	met betrekking tot
m.b.v.	met behulp van
o.a.	onder andere(n)
syn.	synoniem
t.g.v.	ten gevolge van
vgl.	vergelijk
vnl.	Voornameijk

Conclusie

Zoals gezegd in de inleiding van deze scriptie kan de Eerste hulp uit meerdere perspectieven worden gezien. In deze scriptie werd de terminologie vanuit het perspectief van de vertaler besproken. De vertaler dient rekening te houden met de doelgroep, spellingregels en schrijfwijze van de doeltaal. Elke vertaler of hij juridische, medische of een andere soort teksten vertaalt dient volgens zijn eigen kennis en ervaring een te vertalen tekst te benaderen. Iedereen heeft zijn eigen werkwijze die door de eerdere ervaring beïnvloed wordt.

De doelstelling van deze scriptie was het opstellen van een Nederlands-Slowaaks glossarium van termen op het gebied van de Eerste hulp. De scriptie streeft na om de vertaaloplossingen en voorstellen te bieden voor de meest voorkomende problemen die bij de vertaling van medische terminologie konden ontstaan. Tevens kunnen deze voorstellingen als inspiratie voor verder onderzoek dienen.

In het theoretische gedeelte kwamen de basiselementen van het terminologiewerk aan de orde. De voorbeelden in dit deel van de scriptie kwamen uit de medische terminologie in het algemeen dus niet allen uit het gebied van de Eerste hulp. Het praktische gedeelte omvat een Nederlands-Slowaaks glossarium met de meest voorkomende termen op het gebied van de Eerste hulp. Met deze termen wordt er in dit gedeelte verder gewerkt.

In het **eerste hoofdstuk** werden de basisbegrippen van het terminologiewerk uitgelegd. Eerst werden de begrippen normalisatie, standaardisatie, harmonisatie en coördinatie beschreven. Deze processen vormen de basis voor het terminologiewerk. De twee belangrijkste ervan zijn de normalisatie en standaardisatie. De eerste zorgt voor de samenstelling, verspreiding en toepassing van normen met bijzondere aandacht voor de optimale volgorde in een gegeven context. De tweede, de standaardisatie, streeft naar het juiste gebruik van een bepaalde term in specifieke situaties en het vaststellen van de betekenis van een term. Op internationaal niveau werkt met de terminologie sinds 1946 de instelling ISO. De ISO bepaalt de normen waarvan producten, diensten en systemen moeten voldoen om een bepaalde kwaliteit en veiligheid in elke sector te waarborgen.

De medische terminologie heeft een langdurige traditie die tot 1895 teruggaat. In dit jaar werd namelijk de nomenclatuur *Basle Nomina Anatomica* opgesteld. De vorm ervan werd meerdere keren gewijzigd.

In Slowakije verscheen in 2007 het werk *Slovenské lekárske názvoslovie* van O. Kadlec, in de digitale en gedrukte uitgave. De terminologische verzameling in bredere zin wordt in Slowakije door het Ministerie van Cultuur en de terminologiecommissie geregeld. De functie van de verzameling vervult onder andere de *Slowaakse terminologische database*. Tegelijkertijd wordt er in Slowakije en Nederland de database van de klinische terminologie SNOMED CT ingevoerd. In beide landen werkt deze database volgens internationaal geldende regels. In Slowakije wordt SNOMED International door het Nationaal Centrum voor gezondheidsinformatie van het Ministerie van Volksgezondheid van de Slowaakse Republiek vertegenwoordigd. Het is verantwoordelijk voor normen en standaarden op het gebied van medische informatica en medische terminologie.⁹⁵

De nieuwe termen kunnen op verschillende manieren ontstaan. In het subhoofdstuk 1.2 beschreven we de twee belangrijkste ervan, de terminologisatie en determinologisatie. Het eenvoudige principe van deze processen ligt daarin dat een woord uit de algemene taal naar de term modificeert of omgekeert. Er bestaan verschillende soorten terminologisatie, afhankelijk van de syntaxis en semantiek of de etymologische afkomst van het woord.

In het **tweede hoofdstuk** werd de aandacht aan de functies en principes van het terminologiewerk besteed. Eerst werd er het verschil tussen onomasiologische en semasiologische benadering besproken. Daarna volgt een gedetailleerde beschrijving van het verschil tussen de terminologie en de nomenclatuur. In het subhoofdstuk 2.3 werd de relatie tussen term, concept en object toegelicht. En verder werden de eigenschappen van de term en zijn classificatie in een systeem beschreven die van belang zijn vooral voor het creëren van nieuwe termen. De inhoud van een term wordt daarbij door de essentiële kenmerken en eigenschappen ervan gedefinieerd. Een belangrijke functie bij het onderscheiden tussen termen vervullen definities. Er werden drie soorten definities, namelijk de inhouds-, omvang- en bestandsdefinitie in het subhoofdstuk 2.5.1 behandeld.

In het **derde hoofdstuk** werd de aandacht aan de theorie inzake het vertalen besteed. Eerst werden vier verschillende soorten equivalentie onder de loep genomen. Bij elk soort equivalentie werden voorbeelden uit het Nederlands-Slowaakse glossarium van de Eerste hulp vermeld. Het volgende deel van dit hoofdstuk vormt de beschrijving van de meest voorkomende vertaaloplossingen, zoals calque, leenvertaling, transpositie,

⁹⁵ 'Národný portál zdravia'

<https://www.npz.sk/sites/npze/Stranky/NpzArticles/2017_09/Co_je_SNOMED_CT.aspx?did=10&ssid=33&tuid=0&> (geraadpleegd op 24 april 2018).

enz. Deze vertaaloplossingen werden in het subhoofdstuk 3.3 op Nederlandse termen van het glossarium toegepast als de voorgestelde Slowaakse vertaling. De vertaling van medische terminologie is in geen enkel opzicht eenvoudig. In veel gevallen bestaat er niet één correct equivalent, maar het kunnen twee, drie of meer zijn.

Het **vierde hoofdstuk** omvat het Nederlands-Slowaakse glossarium dat uit de Eerste hulp terminologie bestaat. De Nederlandse termen zijn op de terminologie gebaseerd die in de publicaties *Handleiding Instructeurs Eerste Hulp* van Het Oranje Kruis en *5P Prvá pomoc pre pokročilých poskytovateľov* van V. Dobiáš wordt gebruikt. In sommige gevallen kan er ook een ander Slowaaks equivalent, d.w.z. een synoniem, bestaan dan de door ons gekozen vertaling in het Nederlands-Slowaakse glossarium. Er bestaat dus niet altijd slechts één juiste oplossing voor een specifiek vertaalprobleem.

De snelle ontwikkeling op het gebied van geneeskunde vertegenwoordigt voor de vertaler een grote bron van de nieuwe termen. Tegelijkertijd is het ook het gebied waarbij speciale nadruk moet worden gelegd op de juiste naleving van de terminologie. Daarom is het vertalen van dit soort teksten geen eenvoudige taak. Omdat er tot nu toe geen gespecialiseerd Nederlands-Slowaaks vertaalwoordenboek op het gebied van de geneeskunde en gezondheidszorg bestaat is dit gebied een enorme bron voor verder onderzoek.

Resumé

Tato práce se zabývá problematikou překladu medicínské terminologie z nizozemského do slovenského jazyka. Čtenáři se snaží nabídnout ucelenější pohled na překlad medicínské terminologie, zejména té, která je zaměřena na oblast první pomoci.

Práce je psána v nizozemském jazyce a je rozdělena do pěti kapitol. V první kapitole uvádí stručný přehled organizací a terminologických komisí, které vytvářejí normy. Tyto normy musí termín splňovat, aby bylo možné, nazývat jej "termínem". Následující kapitola se věnuje bližší interpretaci tří základních pojmů terminologie: termínu, pojmu a objektu. Postupně objasňuje vlastnosti termínu, druhy definicí termínu a jeho klasifikaci do systému pojmů. Ve třetí kapitole je pozornost upřena na překladatele a jeho práci s (překládaným) textem. Na základě terminologie první pomoci se snaží pomoci nejčastěji používaných překladatelských postupů, jako např. kalk, transkripce, či substituce, vytvořit slovenský ekvivalent a poukázat na problémy, které mohou při překladu vzniknout. Pátou kapitolu tvoří samotný nizozemsko-slovenský slovník termínů první pomoci, který obsahuje i krátkou definici jednotlivých pojmů. Čtenář tak může hlouběji nahlédnout do této problematiky a zamyslet se nad tím, zda by při překladu daného nizozemského termínu zvolil stejný nebo odlišný slovenský ekvivalent, popřípadě použil jiný překladatelský postup.

Resümee

Diese Arbeit ist auf die Übersetzung medizinischer Texte aus dem Niederländischen in die Slowakische Sprache ausgerichtet. Man versucht dem Leser einen umfassenden Überblick über die Übersetzung der medizinischen Terminologie, insbesondere der Ersten Hilfe, zu bieten.

Das Werk ist in der niederländischen Sprache verfasst und in fünf Kapiteln unterteilt. Das erste Kapitel gibt einen kurzen Überblick über Organisationen und Institutionen, die Normen schaffen. Diese Normen muss ein Terminus erfüllen, so dass es als ein "Terminus" bezeichnet werden kann. Das folgende Kapitel konzentriert sich auf eine nähere Interpretation von drei Grundbegriffen aus der Terminologie: Begriff, Benennung und Objekt. Nach und nach klärt man die Merkmale des Begriffs, die Definitionsarten des Begriffs und das systematische Einordnen in ein Begriffssystem auf. Im dritten Kapitel liegt der Fokus auf dem Übersetzer und seiner Arbeit mit dem übersetzten Text. Auf der Grundlage von der Ersten-Hilfe-Terminologie versucht es, mittels die am häufigsten verwendeten Übersetzungstechniken z.B. Lehnübersetzung, Transkription oder Substitution, um ein slowakisches Äquivalent zu schaffen und auf die Probleme hinzuweisen, die beim Übersetzen auftreten können. Das vierte Kapitel ist das niederländisch-slowakische Wörterbuch der Ersten-Hilfe-Begriffe, das auch eine kurze Begriffsdefinition enthält. Der Leser kann einen tieferen Einblick in dieses Thema erhalten und darüber nachdenken, ob er das gleiche oder ein anderes slowakisches Äquivalent bei der Übersetzung des niederländischen Begriffs wählen würde oder eine andere Übersetzungsmethode verwenden sollte.

Bibliografie

Arntz, Reiner & Picht, Heribert & Mayer, Felix (2004), *Studien zu Sprache und Technik: Einführung in die Terminologearbeit*, Hidesheim, Zürich, New York: Georg Olms Verlag.

Bujalková, Mária (2008), “Quo vadis, terminologia medica? Alebo o smerovaní súčasnej lekárskej terminológie”, in: M. Považaj, *Kultúra slova. Vedecko-popularizačný časopis pre jazykovú kultúru a terminológiu*, Bratislava: Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV 2008:321-327.

Dobiáš, Viliam (2017), *5P Prvá pomoc pre pokročilých poskytovateľov*, Bratislava: Dixit.

Eerenbeemt, A. van den (2015), *Richtlijnen voor het vertalen van SNOMED CT v1*, Utrecht: IHTSDO.

Everdingen, J. J. E. van & Eerenbeemt, A. M. M. van den (2012), *Pinkhof Geneeskundig woordenboek*, Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.

Everdingen, J. J. E. van & Klazinga, N.S. & Pols, J. (1998), *Pinkhof Geneeskundig woordenboek*, Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.

Jongejan, B.A.J., Have A. ten, Jong, H.A.J. de (2017), *Eerste Hulp bij Ongevallen en Het Recht*, Amersfoort: Wilco.

Knap-Dlouhá, Pavlína (2012), *Een vergelijkend onderzoek naar de taal van het handelsrecht vanuit het perspectief van de vertaler*, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Knittlová, Dagmar (2000), *K teorii i praxi překladu*, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Levická, Jana (2006), *Terminologické implikácie štruktúrnej a kontextovej analýzy francúzskej a slovenskej stavebnej lexiky*, Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave.

Masár, Ivan (2000), *Ako pomenívame v slovenčine: Kapitoly z terminologickej teórie a praxe*, Bratislava: Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV a Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV.

Moors, Lydia (2013), *Medische terminologie in praktijk*, Antwerpen-Apeldoorn: Garant.

Ondrejovič, Slavomír (et al.) (red.), *Pravidlá slovenského pravopisu*, Bratislava: Veda 2000

Pavlovič, Milan (et al.) (red.) (2011), *Slovenská lekárska terminológia*, Bratislava: Asklepios.

Pokorný, Jan (et al.) (2010), *Lékařská první pomoc*, Praha: Galén.

Poštolková, Běla (et al.) (1983), *O české terminologii*, Praha: Academia.

Řeháčková, Petra (2009), *Slovník vybraných zkratek používaných v lékárenství a farmacii*, Hradec Králové: Farmaceutická fakulta v Hradci Králové.

Saussure, F. de (2007), *Kurs obecné lingvistiky*, Praha: Academia.

Stecová, Adriána (2010), "Prekladateľské postupy a ich modely", in: D. Slančová (eds), *Jazyk a kultúra*, Prešov: Lingvokulturologické a prekladateľsko-tlmočnicke centrum excelentnosti pri FF PU.

Vokurka, Martin & Hugo, Jan (1994), *Praktický slovník medicíny*, Praha: Maxdorf.

Internet bronnen:

<<http://www.anglo-preklad.sk/image.ashx?i=172682.pdf&fn=>> (geraadpleegd op 2 april 2018).

‘CEOV Aanbevelingen voor terminologie’,
<http://www.cotsoes.info/sites/default/files/CST_Aanbevelingen_voor_terminologie.pdf> (geraadpleegd op 4 april 2018).

<<https://culturesconnection.com/nl/7-vertaalprocedures-die-een-vertaler-kan-toepassen/>> (geraadpleegd op 14 april 2018).

<<http://www.datasolution.sk/pdf/t1.pdf?PHPSESSID=9c9d4c3dcf9c892441c9bb8e52ae4bff>> (geraadpleegd op 28 april 2018).

<<https://www.hetoranjekruis.nl/>> (geraadpleegd op 5 mei 2018).

<<https://www.iso.org/about-us.html>> (geraadpleegd op 10 mei 2018).

‘Národný portál zdravia’
<https://www.npz.sk/sites/npze/Stranky/NpzArticles/2017_09/Co_je_SNOMED_CT.aspx?did=10&sdid=33&tuid=0&> (geraadpleegd op 24 april 2018).

Anotace

Jméno autora: Martina Holešová

Název katedry a fakulty: Katedra nederlandistiky FF UP v Olomouci

Název diplomové práce: Het vertalen van de medische terminologie vanuit het Nederlands naar het Slowaaks. Het opstellen van een Nederlands-Slowaaks glossarium van geselecteerde medische termen.

Název diplomové práce v češtině: Překlad medicínské terminologie z Nizozemského jazyka do Slovenského jazyka. Tvorba nizozemsko-slovenského slovníku vybraných medicínských termínů.

Název diplomové práce v angličtině: Translation of medical terminologie from Dutch into the Slovak language. Creation of Dutch-slovak glossary of selected medical terms.

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Pavlína Knap-Dlouhá, Ph.D.

Počet znaků (včetně mezer): 116 036

Počet stran: 68

Počet titulů použité literatury:

a) **tištěné zdroje:** 20

b) **internetové zdroje:** 7

Klíčová slova: terminologie, překlad, medicínska terminologie, první pomoc, nizozemský jazyk, slovenský jazyk, překladatelský postup, slovník, termín, normalizace, standardizace.

Krátká charakteristika: Tématem této diplomové práce je problematika překladu medicínské terminologie, zejména terminologie první pomoci. Cílem práce je vytvořit slovník často používaných medicínských termínů a ukázat způsoby, jakými lze tyto termíny překládat z nizozemského do slovenského jazyka. Úvodní kapitola práce je věnována přehledu nejdůležitějších organizací, které se zabývají normalizací a standardizací terminologie, a to nejen v Nizozemsku a na Slovensku, ale celosvětově. V druhé kapitole jsou stručně vysvětleny zásadní pojmy a principy terminologie. Stěžejní část práce se zaměřuje na přehled nejčastějších překladatelských postupů a jejich využití při překládání termínů z nizozemštiny do slovenštiny. V této kapitole jsou rovněž uvedeny nejčastější problémy, s nimiž se může překladatel při překladu medicínské terminologie setkat. Poslední část práce tvoří nizozemsko-slovenský slovník termínů z oblasti první pomoci.